การส่งเสริมสิทธิพลเมืองฯ ในประเทศไทย ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

นางสาวบุศรา เพ็งนุ่ม

รายงานวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การพัฒนานักบริหารระดับสูงสำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 10
สถาบันพระปกเกล้า
พ.ศ. 2560

ลิขสิทธิ์ของสถาบันพระปกเกล้า

การส่งเสริมสิทธิพลเมืองฯ ในประเทศไทย ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

โดย

นางสาวบุศรา เพ็งนุ่ม รหัสประจำตัว 60-10-17

สถาบันพระปกเกล้า

รายงานวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง การส่งเสริมสิทธิพลเมืองฯ ในประเทศไทย ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา : .....

(อาจารย์วิทวัส ชัยภาคภูมิ)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : .....

(อาจารย์กิตติมา บุนนาค)

อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 10

.....

(ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย)

เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

บทคัดย่อ

ชื่อผู้จัดทำ : นางสาวบุศรา เพ็งนุ่ม นักศึกษาสถาบันพระปกเกล้า หลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 10

ชื่อหัวข้อเอกสาร: การส่งเสริมสิทธิพลเมืองในประเทศไทย ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา : นายวิทวัส ชัยภาคภูมิ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม: อาจารย์กิตติมา บุนนาค

การศึกษา เรื่อง "การส่งเสริมสิทธิพลเมืองในประเทศไทยภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง" เป็นการศึกษามิติของการเมืองการปกครองของประเทศไทยที่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ ตามหลักการด้านสิทธิมนุษยชน โดยมุ่งเน้นการศึกษาเชิงประจักษ์ จากข้อมูลการจัดทำรายงานฉบับที่ 2 ของประเทศไทย เรื่อง ผลการดำเนินงานของประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ฉบับที่ 2 ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในการประชุม สมัยที่ 119 ซึ่งได้กำหนดเนื้อหาการรายงานไว้ในช่วงระหว่างปีปฏิทิน พ.ศ. 2558 -2551

สำหรับวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้ ผู้เสนอเอกสารวิชาการต้องการจัดทำชุดข้อเสนอแนะ (Policy Brief) ทั้งในเชิงนโยบาย และเชิงกฎหมายต่อการดำเนินงานตามพันธกรณี การบังคับใช้กฎหมาย กลไกของกฎหมาย การพิจารณาคดีของตุลาการ ตลอดจนมาตรการต่างๆ โดยเฉพาะกฎหมายความมั่นคงต้องมีดุลยภาพการบังคับใช้กฎหมาย กับการปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการทางกฎหมายประการหนึ่ง คือ **"หลักความได้สัดส่วน" (Principle of Proportionality)** การจำกัดสิทธิเสรีภาพที่ต้องบังคับใช้เท่าที่จำเป็น พร้อมทั้งเป็นวางรากฐานที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1 การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองควรยึดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในทางปฏิบัติซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2560 มาตรา 77 ได้บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับภาพการณ์ และในวรรคสองบัญญัติให้ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

จากกฎหมายอย่างเป็นระบบและรอบด้าน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมาย เช่น การเรียกร้องให้มีบทบัญญัติคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารหรือแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ ICCPR เรื่องเสรีภาพในการรับ แสวงหา และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น นอกจากนี้ รัฐสภาควรแก้ไขกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบทางการเมือง

2. รัฐควรอนุญาตให้มีการจัดกิจกรรมทางการเมืองและสังคมโดยสงบซึ่งสอดคล้องกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกการชุมนุมและสมาคมอย่างสงบ โดยตระหนักว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมเสรีประชาธิปไตย

3. การระมัดระวังในการนำกฎหมายความมั่นคงไปใช้กับการชุมนุม โดยเฉพาะการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เนื่องจากเป็นสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เว้นแต่จะเปลี่ยนแปลงสู่สถานการณ์วิกฤติ

4. ฝ่ายบริหารและตุลาการควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพความปลอดภัยของบุคคล สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม และยุติการพิจารณายุติการพิจารณาคดีทั้งปวงต่อบุคคลที่เผชิญการสอบสวน การตั้งข้อหา หรือ การฟ้องร้อง และให้การเยียวยาตามความเหมาะสม

5. คณะรัฐมนตรี ควรพิจารณาลดระดับการใช้กฎหมายความมั่นคงที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการบังคับใช้กฎหมายต้องใช้อย่างจำกัดเท่าที่จำเป็น

6. รัฐต้องมีมาตรการทำให้มั่นใจว่าองค์กรต่าง ๆ ทั้งฝ่ายบริหาร (ทหาร ตำรวจ ข้าราชการ ฝ่ายตุลาการ (ผู้พิพากษา) ฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา/สภาท้องถิ่น/หรือองค์กรวิชาชีพที่ออกกฎระเบียบ) จะดำเนินการสอดคล้องกับพันธกรณีตาม ICCPR

7. ควรส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และสร้างความเข้มแข็งระหว่างภาคส่วนต่างๆ มีการนำเอาหลัก “สิทธิมนุษยชน” มาหารือ ถกแถลงอย่างจริงจังในประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษา เรื่อง “การส่งเสริมสิทธิพลเมืองในประเทศไทย ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง” สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากอาจารย์วิทวัส ชัยภาคภูมิ รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า และอาจารย์กิตติมา บุนนาค ที่ได้ให้ความรู้ สละเวลาให้คำปรึกษา และแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำเอกสารวิชาการนี้ให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์

ขอบพระคุณ รศ.ดร พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร หรือ “อาจารย์แหวว” อาจารย์วิชากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และนักเคลื่อนไหวนักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจของข้าพเจ้าในการจัดทำเอกสารวิชาการฉบับนี้ ขอบพระคุณนางสาวสุภาสินี ขมะสุนทร รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรที่ให้โอกาสในการทำงานในมิติที่เกี่ยวข้องกับด้านต่างประเทศ และการทำงานด้านการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามวิถีรัฐธรรมนูญ อันเป็นส่วนหนึ่งของที่มาในการศึกษาตามกรอบพันธกรณีระหว่างประเทศนี้ ขอขอบคุณสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสถาบันพระปกเกล้า รวมทั้งบุคลากรของสถาบันพระปกเกล้าอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาของการอบรมครั้งนี้

อนึ่ง ข้อความที่ปรากฏในเอกสารวิชาการฉบับนี้เป็นความคิดเห็นของข้าพเจ้า โดยสถาบันพระปกเกล้ามิได้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่อย่างใด ทั้งนี้ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

นางสาวบุศรา เพ็งนุ่ม
นักศึกษาสถาบันพระปกเกล้า หลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง
สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 10
วันที่ 7 กันยายน 2561

บทที่ 1
บทนำ

ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

ที่ผ่านมาเมื่อเกิดปัญหาความมั่นคงหรือมีการแสดงออกทางการเมือง ซึ่งรัฐเห็นว่าอาจส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย หรืออาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้น รัฐมักดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยการประกาศใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง เช่น พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2557 พระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 คำสั่งรักษาความสงบและเรียบร้อยแห่งชาติ เพื่อให้กฎหมายดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการช่วยแก้ปัญหา แต่การใช้กฎหมายดังกล่าว หากการขาดความตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อาจทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ ทั้งนี้ ในปัจจุบัน สิทธิ เสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองตามกลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกรอบสหประชาชาติ โดยมีปฏิญญา กติกา อนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ต้องปฏิบัติตาม เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ดังนั้น กฎหมาย หรือมาตรการต่างๆ ที่รัฐจะนำมาใช้ เพื่อรักษาความสงบหรือความเป็นระเบียบของสังคม จึงควรคำนึงถึงผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญเทียบเท่ากับการรักษาความมั่นคงและอธิปไตยของประเทศ ทั้งนี้ จากรายงานของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายกรณี เช่น ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาสงครามปราบปรามยาเสพติด การจับและจองจำผู้ต้องหา การปฏิบัติต่อผู้ต้องหาในเรือนจำ การจำกัดสิทธิเสรีภาพการแสดงออกและการชุมนุม ตลอดจนการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเรื่องการค้ามนุษย์ การเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้ลี้ภัย แรงงานต่างชาติ แรงงานเด็ก สตรี กลุ่ม ชาติพันธุ์ ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยในฐานะรัฐภาคี ได้มีการรายงานผลการดำเนินงานของประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ฉบับที่ 2 ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในการประชุม สมัยที่ 119 ระหว่างวันที่ 6 – 29 มีนาคม 2560 ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดยรายงานฉบับที่แรกของประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีภายใต้สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนได้รายงานเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558

ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึงคำว่า **"สิทธิมนุษยชน"** ในการศึกษาครั้งนี้ มีคำสำคัญสองคำ คือ **"สิทธิพลเมือง"** และ **"สิทธิทางการเมือง"** ซึ่งสิทธิทั้งสองประการ เป็นสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกันกับสิทธิทางสังคม สิทธิทางเศรษฐกิจ และสิทธิทางวัฒนธรรม โดยสิทธิมนุษยชน (Human Right) คือ สิทธิ ซึ่งประกาศว่าเป็น "สิทธิอันมิอาจล่วงละเมิดได้ อันเป็นสิทธิที่ได้มาด้วยการเป็นมนุษย์เท่านั้น และเป็นสิทธิที่เป็นสากลและเท่าเทียมกันสำหรับทุกคน อาจเป็นได้ทั้งสิทธิโดยธรรมชาติ หรือสิทธิทางกฎหมาย และอาจได้รับการรับรองจากกฎหมายระหว่างประเทศหรือกฎหมายแห่งรัฐ"

สิทธิมนุษยชน จึงเป็นประเด็นระหว่างประเทศที่สำคัญมากที่สุดประเด็นหนึ่ง เพราะเป็นทั้งนโยบายการต่างประเทศ และนโยบายสาธารณะภายใน รัฐประชาคมโลกส่วนหนึ่งมีความเห็นว่าสิทธิมนุษยชน คือ ศีลธรรมสากลสำหรับโลกที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการเมือง และเป็นหัวข้อถกเถียงทั้งภายในรัฐและระบบระหว่างประเทศ ทั้งในด้านหลักการ และการใช้งาน เนื่องจากเกี่ยวพันหรือคุกคามแนวคิดหลักจำนวนมากซึ่งเกี่ยวพันกับประเด็นจำพวกการใช้อำนาจรัฐต่อประชาชน และการแทรกแซงอธิปไตย โดยใช้การละเมิดสิทธิมนุษยชน

ส่วนสิทธิพลเมือง (Civil Rights) หมายถึง การที่พลเมืองของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐสมัยใหม่ สามารถกระทำได้ภายใต้กรอบกฎหมายของบ้านเมืองของสังคมนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ สิทธิพลเมือง จึงซ้อนทับกับสิทธิทางการเมือง (Political rights) เนื่องจากในสังคมและการเมืองการปกครองสมัยใหม่นั้น เสรีภาพจัดได้ว่าเป็นคุณธรรมรากฐานประการหนึ่งที่ต้องธำรงรักษาไว้

ทั้งนี้ หากพิจารณากำหนดกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จะเห็นว่าประเทศไทยแม้ว่าจะมีนโยบายและยุทธศาสตร์ที่สำคัญหลายเรื่อง อาทิ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นแนวทางระดับชาติ มีนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชน และประการสำคัญมีการจัดตั้งองค์กรเพื่อดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมีหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่ให้ความร่วมมือจำนวนมาก โดยหลักการของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ถูกอ้างว่ามีการปรับบังคับใช้ในกฎหมายภายในประเทศ โดยได้บรรจุทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติต่างๆ แต่เหตุใด คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ จึงได้มีคำถามต่อประเทศไทยเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนถึง 28 ข้อ ในการประชุมครั้งล่าสุดเมื่อเดือนมีนาคมปีที่ผ่านมา อาทิ ข้อคำถามต่อกรอบกฎหมายและการอนุวัติการตามกติกา การไม่เลือกปฏิบัติและความเสมอภาค การประกาศใช้สถานการณ์ฉุกเฉิน คำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ การแสดงออกทางการเมือง และการชุมนุมโดยสงบ ซึ่งคำถามนั้น เป็นกระจกสะท้อนมายังรัฐบาลไทย รัฐสภา และฝ่ายตุลาการว่ากลไกที่มีอยู่ทั้งกฎหมาย มาตรการ นโยบาย ยุทธศาสตร์ต่างๆ มีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังเพียงใด มีอุปสรรค ปัญหาใดซึ่งจะเป็นบทเรียนสำหรับการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประเทศไทย ตามพันธกรณีระหว่างประเทศ อันเป็นที่มาของการศึกษาครั้งนี้

อนึ่ง เนื่องจากผู้เสนอเอกสารวิชาการส่วนบุคคล ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งวิทยากรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร สำนักประชาสัมพันธ์ และช่วยราชการสำนักงานศูนย์ประชาคมอาเซียนของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ประกอบกับการได้ศึกษาในหลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง สำหรับข้าราชการรัฐสภาสามัญ รุ่นที่ 10 ที่ได้ส่งเสริมให้มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองทั้งในมิติภายในประเทศและระหว่างประเทศ ผู้เสนอเอกสารวิชาการส่วนบุคคลจึงมีความสนใจที่จะศึกษามิติของการเมืองการปกครองของประเทศไทยที่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ ตามหลักการด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้กล่าวข้างต้น โดยมุ่งเน้นการศึกษาเชิงประจักษ์ จากข้อมูลการจัดทำรายงานฉบับที่ 2 ของประเทศไทย เรื่อง ผลการดำเนินงานของประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ฉบับที่ 2 ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในการประชุม สมัยที่ 119 ซึ่งได้กำหนดเนื้อหาการรายงานไว้ในช่วงระหว่างปีปฏิทิน พ.ศ. 2558 -2551 ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เช่น การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพพื้นฐานอันเป็นหลักประกันด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ทั้งในบททั่วไปซึ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล สิทธิเสรีภาพที่บัญญัติให้การใช้อำนาจองค์กรรัฐต้องคำนึงถึงเรื่องดังกล่าว และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งมีหลายข้อบัญญัติถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย และตัดสินใจทางการเมือง ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและคุ้มครองสิทธิชุมชน

สำหรับเป้าหมาย หรือ หัวใจหลักของการศึกษาครั้งนี้ ผู้เสนอเอกสารวิชาการต้องการจัดทำชุดข้อเสนอแนะ (Policy Brief) ทั้งในเชิงนโยบาย และเชิงกฎหมายต่อการดำเนินงานตามพันธกรณี การบังคับใช้กฎหมาย กลไกของกฎหมาย การพิจารณาคดีของตุลาการ ตลอดจนมาตรการต่างๆ โดยเฉพาะกฎหมายความมั่นคงต้องมีดุลยภาพการบังคับใช้กฎหมาย กับการปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการทางกฎหมายประการหนึ่ง คือ **“หลักความได้สัดส่วน” (Principle of Proportionality)** การจำกัดสิทธิเสรีภาพที่ต้องบังคับใช้เท่าที่จำเป็น พร้อมทั้งเป็นวางรากฐานที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 ซึ่งกำลังเป็นที่กล่าวถึงในวงกว้างขณะนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของรัฐสภาในการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ด้านการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประเทศไทยขององค์กรต่าง ๆ ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายนิติบัญญัติ ให้สอดคล้องกับพันธกรณีตาม ICCPR

แนวทางการศึกษา

การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยศึกษาจากเอกสารรายงานผลการดำเนินงานของประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ฉบับที่ 2 ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในการประชุม สมัยที่ 119 ระหว่างวันที่ 6 – 29 มีนาคม 2560 ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาจากเอกสารรายงานผลการดำเนินงานของประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ฉบับที่ 2 ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในการประชุม สมัยที่ 119 ระหว่างวันที่ 6 – 29 มีนาคม 2560 ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และการอนุวัติการตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และการอนุวัติการตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

ประชากรในการศึกษา

-

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

-

ระยะเวลาในการศึกษา

เดือนมกราคม – สิงหาคม 2561

ระเบียบวิธีการศึกษา

วิธีการศึกษา การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

1. รวบรวมศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสารศึกษา (Document Research) จากเอกสารรายงานผลการดำเนินงานของประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ฉบับที่ 2 ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในการประชุม สมัยที่ 119 ระหว่างวันที่ 6 – 29 มีนาคม 2560 ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

2. การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประเทศไทยขององค์กรต่าง ๆ ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายนิติบัญญัติ ให้สอดคล้องกับพันธกรณีตาม ICCPR ที่ครอบคลุมสาระตามขอบเขตการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้เสนอเอกสารวิชาการส่วนบุคคลเป็นผู้กำหนดกรอบการเขียนรายงานตามผลการวิจัยจากการศึกษาเอกสารการดำเนินงานของประเทศไทยตามพันธกรณี ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ฉบับที่ 2 โดยใช้แนวคิดของการอนุวัติการกฎหมายภายในตามพันธกรณีระหว่างประเทศ เป็นกรอบหลักในการนำเสนอ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับทราบแนวทางการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ในประเทศไทย

2. ได้รับทราบกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของรัฐสภาในการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ด้านการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประเทศไทยขององค์กรต่าง ๆ ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายนิติบัญญัติ ให้สอดคล้องกับพันธกรณีตาม ICCPR

.....

บทที่ 2
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเรื่องพลเมืองตามวิถีรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่เป็นกรอบการใช้อำนาจแห่งรัฐ ซึ่งนอกจากจะกำหนดรูปแบบการใช้อำนาจขององค์กรต่างๆ ในทางการเมือง และกำหนดวิธีการควบคุมการใช้อำนาจนั้นแล้ว รัฐธรรมนูญยังเป็นการกำหนดกฎกติกาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกัน ด้วยการให้หลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความเสมอภาค (equality) และเสรีภาพ (liberty) บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพจึงย่อมเป็นหัวใจที่มีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างยิ่ง ซึ่งหากศึกษารัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรของหลายประเทศแล้ว จะพบว่า ในหลายประเทศได้มีการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งบางประเทศอาจมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพเพียงไม่กี่มาตรา บางประเทศอาจบัญญัติไว้อย่างกว้างขวาง โดยมีระดับของการรับรองอาจแตกต่างกันไปตามสภาพทางการเมืองของประเทศนั้น ทั้งนี้แต่ละประเทศจะมีองค์กรวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความคุ้มครองและให้รัฐตรากฎหมายหรือบังคับใช้กฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญและให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงมีพื้นฐานอยู่บนอุดมการณ์เรื่องเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิของชุมชน และขีดจำกัดการใช้อำนาจของรัฐบาล เป็นสิ่งสะท้อนความเป็นประชาธิปไตยที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ

สำหรับประเทศไทย นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญมาโดยตลอด ซึ่งอาจมากบ้างน้อยบ้างตามสภาวะทางการเมืองและสังคม มีการกำหนดกลไกหลายประการที่ทำให้เกิดการปฏิรูปและพัฒนาการทางการเมืองของประเทศ เช่น การเสนอแนวความคิดให้มีการกำหนดรับรองสิทธิเสรีภาพออกไปอย่างกว้างขวาง การแบ่งแยกสิทธิและเสรีภาพออกเป็นสิทธิที่มีมาแต่กำเนิด หรือสิทธิขั้นพื้นฐาน (Basic Rights หรือ Fundamental Rights) และสิทธิที่เกิดขึ้นเพราะคนมารวมกันเป็นรัฐหรือสิทธิของพลเมืองอันเกิดจากการรับรองของรัฐ ซึ่งสิทธิและเสรีภาพทั้งสองประการดังกล่าวเป็นข้อกำหนดผูกพันการใช้อำนาจองค์กรของรัฐทุกองค์กรที่จะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และให้หลักประกันว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญรับรองจะกระทำได้ก็แต่โดยเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น

เมื่อกล่าวถึง คำว่า **"พลเมือง"** หลายคน มักเกิดความสับสนถึงความแตกต่างระหว่าง "พลเมือง" กับ "ประชาชน" และ "ราษฎร" โดยในการร่างรัฐธรรมนูญได้มีการถกเถียงในสังคมอย่างกว้างขวางว่าควรมีการระบุคำจำกัดความทั้งสามคำให้ชัดเจน ทั้งนี้ จะสังเกตได้ว่าความเข้าใจเรื่องของความเป็นพลเมืองหรือ "หน้าที่พลเมือง" ได้ถูกพัฒนามาจาก "หน้าที่ของชนชาวสยาม/ชนชาวไทย" ซึ่งปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับถาวร จำนวน 10 ฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช2475 พ.ศ. 2489/ พ.ศ. 2492/พ.ศ. 2495/พ.ศ. 2511/พ.ศ. 2517/พ.ศ. 2521/พ.ศ. 2534/พ.ศ.2540/พ.ศ.2550 ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นการกำหนดให้พลเมืองปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เช่น การเสียภาษีอากร การรับราชการทหาร การป้องกันประเทศ การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการไปเลือกตั้ง เป็นต้น รวมทั้งร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ... ที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ ยังคงใช้ คำว่า"พลเมือง" จนกระทั่งถูกตัดออกไปในร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ... ฉบับลงประชามติในวันที่ 7 สิงหาคม 2559 นี้ โดยใช้คำว่า "บุคคล" และ "ปวงชนชาวไทย" แทน อันเป็นการยุติปัญหาความขัดแย้ง ความสับสนของคนในสังคมที่มีต่อคำจำกัดความดังกล่าว ทั้งนี้ สาระสำคัญของการจัดทำองค์ความรู้และการออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในครั้งนี้ มุ่งเน้น **"ทัศนะ" "จิตสำนึก" และ "พฤติกรรมการแสดงออก"** ต่อความเป็น "พลเมือง" ของประเทศมากกว่าการให้ความสำคัญต่อนิยามดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การนำเสนอผลงานครั้งนี้ สะท้อนถึงประเด็นที่เป็นข้อถกเถียง และเพื่อให้เห็นทัศนะต่อความเป็นพลเมืองที่ชัดเจนมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงนิยามดังกล่าว โดยสังเขปดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า **"พลเมือง"** หมายถึง "ประชาชน ราษฎร ชาวประเทศ" (ราชบัณฑิตยสถาน,2556) ซึ่งปัจจุบันมีนักวิชาการหลายท่าน พยายามอธิบายให้เห็นถึงความแตกต่างของคำว่า "พลเมือง" "ประชาชน" และ "ราษฎร" โดยจะเรียกขานอย่างไรขึ้นอยู่กับจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และพฤติกรรมการแสดงออกต่อสาธารณะ[1] ดังนี้

"ราษฎร" (subject) หมายถึง ผู้ที่ยังต้องรอการพึ่งพิงจากบุคคลอื่น เป็นภาระให้กับคนอื่น พฤติกรรมในการแสดงออกของราษฎร จึงแสดงออกในเชิงรับที่ขาดศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาตัวเองและผู้เป็นราษฎรมีนัยของคนที่เสียเปรียบหรือคนที่ด้อยกว่าอยู่ด้วย[2]

---

[1] ราชบัณฑิตยสถาน.(2554).**พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม2554.** หน้า 817.

[2] คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ.(2559).**ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**,จุลสารรัฐธรรมนูญ ฉบับปฏิรูปเป็นอย่างไร ปีที่ 1 ฉบับที่ 7 ปักษ์แรก เมษายน 2559. หน้า 13.

"ประชาชน" (People) หมายถึง คนที่อยู่ใต้อำนาจ เป็นผู้รับคำสั่งและทำตามคำสั่ง เป็นผู้ดูและจะมองที่ผลประโยชน์ของตนเองอย่างเดียว และถ้าต้องเสียประโยชน์ก็จะไม่ยอมเสียสละ หรือไม่มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา ซึ่งถือว่ามีจำนวนมากในสังคม[3]

"พลเมือง" (citizen) มีรากศัพท์มาจาก ๒ คำ คือ "พละ" + "เมือง" โดย พละ หมายถึง กำลัง เมือง หมายถึง บ้านเมือง เมื่อนำสองคำนี้มารวมกัน จึงทำให้คำว่า "พลเมือง" มีความหมายที่มากไปกว่าผู้ที่มีบทบาทเพียงแค่รับคำสั่งจากรัฐ และทำตามกฎหมายเท่านั้น แต่ยังหมายถึง ผู้ที่เป็นกำลัง พลังของบ้านเมือง รวมทั้งมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตัวเอง และสังคม ซื่อสัตย์ เสียสละ มีเหตุผล มีประโยชน์ต่อส่วนรวม และเป็นส่วนช่วยให้สังคมและประเทศชาติมีความเจริญ โดยสรุป **"พลเมือง"** จึงหมายถึง คนที่เป็น **"พละกำลังของบ้านเมือง"** ไม่เป็นภาระให้คนอื่นแต่สามารถพึ่งตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ [4]

ขณะที่ สถาบันพระปกเกล้า ให้ความหมายคำศัพท์การเมืองภาคพลเมืองที่เกี่ยวข้องกับคำว่า "พลเมือง" แตกต่างจากคำว่า "ประชาชน" "ราษฎร" ตรงที่พลเมืองจะแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการรักษาสิทธิต่างๆ ของตน รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ดังนั้น พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจึงไม่ได้มีหน้าที่แค่ไปเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งไม่ว่ารัฐธรรมนูญจะบัญญัติหน้าที่ของ "พลเมือง" หรือ หน้าที่ของ "ชนชาวไทย" หากความเป็นพลเมืองถูกจำกัดเพียงหน้าที่ที่ปรากฏตามรัฐธรรมนูญ ย่อมมีการตั้งคำถามว่า "เมื่อประชาชนในประเทศปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะทำให้ทุกคนเป็นพลเมือง เป็นกำลังของชาติได้จริงหรือไม่" และก่อให้เกิดคำถามอีกว่า การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นอกจากการต้องเสริมสร้างคุณภาพของพลเมืองให้เป็นบุคคลที่จะต้องแสดงความสามารถตามหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนเอง ตามรัฐธรรมนูญแล้ว เรายังจะสามารถปรับกระบวนทัศน์ของสังคมที่มีต่อประชาชน หรือที่ประชาชนมองตัวเองให้เปลี่ยนจากการเป็นผู้รับการช่วยเหลือเป็นผู้ริเริ่มและหาทางออกในการแก้ปัญหาของสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อย่างสร้างสรรค์ การคิด วิเคราะห์ แยะแยะ จัดระบบระเบียบการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองจะกระทั่งนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายสาธารณะได้หรือไม่ อย่างไร

---

[3] สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.(2559).**การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**. หน้า 22 - 23.

[4] อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 3.

ด้วยความคาดหวังของสังคมดังกล่าว “พลเมือง” ตามนัยที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญหลายฉบับที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งการนำเสนอครั้งนี้ จะอธิบายเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่ง คือ ช่วงของการดำเนินงานโครงการ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 – 2559 ซึ่งตรงกับระยะเวลาของการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ....ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ไม่ผ่านความเห็นชอบจากสภาปฏิรูปประเทศ) และร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ...ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (ฉบับลงประชามติในวันที่ 7 สิงหาคม 2559) ซึ่งทั้งสองฉบับ มีนัยที่สำคัญที่ เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองหลายประการ เพียงแต่ เรียกชื่อ “พลเมือง” เป็น “บุคคล” และ “ปวงชนชาวไทย” เพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งของการนิยามศัพท์ต่างๆ และส่วนที่สอง คือ การดำเนินงานโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ซึ่งคาบเกี่ยวในช่วงระยะเวลาการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ.... (ฉบับที่ไม่ผ่านความเห็นชอบจากสภาปฏิรูปประเทศ) ในหมวดที่ 2 ประชาชน แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน คือ ความเป็นพลเมืองและหน้าที่พลเมือง สิทธิเสรีภาพของบุคคล การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ โดยมีเนื้อหาที่น่าสนใจโดยเฉพาะเรื่องหน้าที่และอำนาจใหม่ของพลเมือง เช่น ส่วนที่ 1 ว่าด้วยความเป็นพลเมืองและหน้าที่ของพลเมือง มาตรา 26 กำหนดว่า ประชาชนชาวไทยย่อมมีฐานะเป็นพลเมือง พลเมืองต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพหลักความเสมอภาค ยึดมั่นในความถูกต้อง ชอบธรรม มีค่านิยมที่ดี มีวินัย รู้รักสามัคคี มีความเพียร ไม่กระทำการที่ก่อให้เกิดความเกลียดชังระหว่างคนในชาติหรือศาสนา รัฐมีหน้าที่ปลูกฝังให้พลเมืองยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และจัดการอบรมในทุกระดับเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ในขณะที่มุมมองของพลเมืองในการเข้าไปทำหน้าที่ตรวจสอบภาครัฐ เช่น มาตรา 28 ได้เพิ่มกลไกใหม่ให้กับพลเมืองด้วยการเข้าไปทำหน้าที่ ในสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ สมัชชาพลเมือง สภาตรวจสอบภาคประชาชน และองค์กรอื่นที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญนี้เพื่อให้บุคคลทำหน้าที่พลเมือง

ขณะที่ “พลเมือง” อันหมายถึงประชาชนชาวไทยทุกคนนั้น มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือจากรัฐให้มีรายได้พอเลี้ยงชีพ มีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ มีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ มีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุข มีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ มีสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีเสรีภาพในการชุมนุม และรวมกันตั้งพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง มีสิทธิได้ค่าจ้างที่เป็นธรรม สิทธิของผู้บริโภค มีสิทธิปกป้องทรัพยากรและขนบธรรมเนียมของชุมชน ส่วนสาระสำคัญในด้านอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ตัดสิทธิในเรื่องการฟ้องร้องหน่วยราชการ ได้ปรับเปลี่ยนเป็นการให้สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ รัฐในเรื่องที่มีผลกระทบกับสิทธิเสรีภาพของตน ซึ่งอาจสวนทาง

กับข้อเท็จจริงที่ว่าหากประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แท้จริง พลเมืองย่อมจะต้องมีสิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งการกำหนดนโยบายสาธารณะ ให้ข้อคิดเห็นในการร่างกฎหมาย หรือโครงการที่กระทบกับวิถีชีวิตตนเอง

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าว บางท่านอาจคิดว่าเป็นการนำวิชาหน้าที่พลเมืองมาใส่ไว้ในรัฐธรรมนูญ คือ การที่รัฐบอกว่า พลเมืองต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้มาบรรจุตัวบทในทางกฎหมาย แต่ความเป็นจริงการพัฒนาการเมือง เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ คือ ประชาชน สังคม เศรษฐกิจและการเมือง กลไกหรือเครื่องมือของรัฐ ซึ่งในองค์ประกอบดังกล่าว "ประชาชน" เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้ เพราะประชาชนภายในรัฐ จะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกฎ กติกาทางการเมืองหรือรัฐธรรมนูญได้

อนึ่ง คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ โดยคณะอนุกรรมาธิการการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (ในช่วงการดำเนินงานของสภาปฏิรูปแห่งชาติ) ร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า ในการดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช... จำนวน 2 ครั้ง โดยในครั้งแรกได้สุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วประเทศ จำนวน 5,800 ราย เพื่อนำความคิดเห็นที่ได้มาใช้ประกอบในกระบวนการยกร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 5-11 มกราคม 2558 และในครั้งที่ 2 การเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1-31พฤษภาคม 2558 ผลการสำรวจทั้งสองครั้ง สรุปได้ดังนี้[5]

ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเป็นพลเมือง สิทธิและหน้าที่พลเมือง จำนวน 25 ข้อคำถาม ซึ่งเป็นคำถามปลายปิด มีข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ ผลสำรวจทั้งสองครั้ง พบว่า ประเด็นที่มีประชาชนเห็นด้วยต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้นมากที่สุดตามลำดับ คือ ประชาชนมีสิทธิและมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ การให้บุคคลทุกสัญชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้รับสิทธิทุกประการเหมือนกับคนไทย ประชาชนควรมีสิทธิเข้าชื่อเสนอให้จัดการออกเสียงประชามติได้ ประชาชนควรมีสิทธิออกเสียงประชามติในเรื่องที่จะส่งผลกระทบต่อประเทศชาติและประชาชน และชุมชนต้องมีสิทธิให้ความเห็นในการอนุญาตการให้เอกชนเข้ารับสัมปทานเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน สำหรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง สิทธิ และหน้าที่ พลเมือง ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ชุมชนย่อมมีสิทธิปกป้อง ฟื้นฟู อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

---

[5] สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.(2558).**จุลสารรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปเป็นอย่างไร ปีที่1 ฉบับที่ 10 ปักษ์แรก กรกฎาคม**.หน้า 1.

จากผลสำรวจดังกล่าว จึงเป็นภาพสะท้อนของพลเมืองที่มีต่อตนเอง และมองเห็นบทบาททางสังคมที่คาดหวังให้เกิดขึ้น โดยมี "คำสำคัญ" ในเรื่องสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบของพลเมือง ทั้งสิทธิและมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกัน สิทธิการออกเสียงประชามติ สิทธิชุมชน

สำหรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ...ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (ฉบับลงประชามติในวันที่ 7 สิงหาคม 2559) มุ่งเน้นเรื่องหลักประกันสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย อันเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญ ทั้งการมีสิทธิ เสรีภาพในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน สิทธิในการรับบริการสาธารณะสุขจากรัฐ สิทธิอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี สิทธิการรวมกันจัดตั้งองค์กรเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ตลอดจนการร้องทุกข์ การฟ้องหน่วยงานรัฐ การรวมตัวในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการระบุหน้าที่ของปวงชนชาวไทย 10 ประการด้วย

ปวงชนชาวไทยจึงมิได้มีแต่เฉพาะสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว แต่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อประเทศและสังคมส่วนรวม[6] ดังนี้

1. พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

3. ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

4. เข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ

5. รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

6. เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใด ที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม (หน้าที่ที่เพิ่มใหม่)

7. ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ

8. ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม (หน้าที่ที่เพิ่มใหม่)

9. เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ

10. ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ (หน้าที่ที่เพิ่มใหม่)

---

[6] คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ.(2559).**คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ.**หน้า 7.

หน้าที่ของปวงชนชาวไทยดังกล่าว ได้ถูกบรรจุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 50 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2560 รัฐธรรมนูญฉบับนี้รับรองสิทธิของประชาชนไว้มากมาย มีสิทธิในหลายประเด็นที่ได้รับการรับรองไว้ไม่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ สิทธิของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในกระบวนการกำหนดนโยบาย ออกกฎหมาย ที่จะมีผลกระทบ ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนส่วนใหญ่อาจรับรู้แค่หน้าที่ตามรัฐธรรมนูญมาโดยตลอด จากการให้ความรู้ความความเข้าใจของหน่วยงานต่างๆ แต่ประเด็นสำคัญ คือ ประชาชนอาจไม่รู้ว่ารัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องใดบ้าง ซึ่งประเด็นต่างๆ จำเป็นต้องมีการปูพื้นฐาน การสร้างหัวข้อหรือเนื้อหาการจัดกิจกรรม ที่สามารถสอดแทรกช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรง เช่น มาตรา 43 บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ ให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อนผลเสีย และหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอนั้นโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย มาตรา 133 (3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน สามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อีกอย่างน้อย 4 ประเด็นสำคัญ เช่น มาตรา 58 การดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย ฯลฯ รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ มาตรา 65 ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน มาตรา 77 ก่อนการออกกฎหมายทุกฉบับ รัฐต้องจัดรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นต่อประชาชน

2. แนวคิดคุณลักษณะสากลของความเป็นพลเมือง

ประชาธิปไตย คือ การปกครอง โดย ประชาชน โดยใช้ กติกา หรือ กฎหมาย ที่มาจากประชาชนหรือผู้แทนประชาชน ระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ ต่อเมื่อมี “พลเมือง” ที่เข้าใจหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งในเรื่อง หลักประชาธิปไตย เข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง รวมทั้งติดตามความเป็นไป และมีส่วนร่วมในเรื่องการบ้านการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ถ้ามีความขัดแย้งก็เคารพกติกา และใช้วิถีทางประชาธิปไตยในการแก้ปัญหา โดยไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง ทั้งนี้ ในโลกปัจจุบัน มีสภาวะประสานกลมกลืนในความแตกต่างหลากหลายของมนุษยชาติ อันเป็นองค์รวมของความแตกต่าง (Unity in diversity) ที่เป็นอยู่ของ

ธรรมชาติ ทั้งเชื้อชาติ ภาษา ประเพณีและวัฒนธรรม ความเชื่อ ความคิด ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ดังจะเห็นได้ชัดมากขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในมิติที่หลากหลายต่างๆ ทั้งในระดับโลกที่เป็นศูนย์รวมของประเทศหรือรัฐต่างๆ เปรียบเสมือนหมู่บ้านโลกแม้ในระดับภูมิภาค เช่น ประชาคมยุโรปและอาเซียนรวมถึงในระดับรัฐและระดับชุมชนย่อยของประเทศต่างๆ ล้วนสะท้อนลักษณะที่ต้องการความเข้าใจการเรียนรู้ที่ จะยอมรับ และให้การนับถือในอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ แต่ละชุมชน แต่ละรัฐและประชาคมให้ดำรงอยู่คู่กับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อไป อย่างไรก็ตาม โลกในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีลักษณะของการพึ่งพิงอิงกัน และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐและพลเมืองระหว่างรัฐมีมากขึ้น ทำให้ความเป็นพลเมืองมีขอบเขตที่กว้างมากขึ้น ที่ไม่เพียงเป็นพลเมืองของรัฐที่มีความรับผิดชอบต่อรัฐที่เป็นสมาชิกหรือต่อประชาคมเท่านั้น หากแต่รวมการเป็นสมาชิกของโลก หรือพลเมืองของโลกที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อปัญหาและความเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยเช่นกัน[7]

ดังนั้น การสร้างพลเมือง จึงมีการขยายขอบเขตที่กว้างมากขึ้นสู่การสร้างคุณภาพของพลเมืองที่เป็นทั้งสมาชิกของรัฐใดรัฐหนึ่ง ของภูมิภาค ของประชาคม และของโลก แนวโน้มการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของประเทศต่างๆ จึงมีจุดร่วมที่การอยู่ร่วมกันด้วยการยอมรับและเคารพในความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประเพณีและวัฒนธรรม

ในความหมายของสหประชาชาติ (UN) คุณสมบัติสากลของความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย[8]

(1) รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้

ระบอบประชาธิปไตยคือระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดของประเทศ ประชาชนในประเทศจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นเจ้าของชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้เกิด หลักสิทธิเสรีภาพ และทำให้ประชาชนมีอิสรภาพ คือเป็นเจ้าของชีวิตตนเอง “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นผู้ที่รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ ไม่ยอมตนอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจ หรือภายใต้ “ระบบอุปถัมภ์” ของผู้ใด

(2) เคารพสิทธิผู้อื่น

ในระบอบประชาธิปไตย ทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ ทุกคนจึงมีสิทธิเสรีภาพ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิเสรีภาพโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึง

---

[7] คณะกรรมการพัฒนาองค์ความรู้ด้านประชาธิปไตยและความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.(2559).**ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.**หน้า 49.

[8] อ้างถึงแล้วในเชิงอรรถที่ 7.

สิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใด ย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิเสรีภาพที่กระทบกระทั่งกันจนไม่อาจที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ การใช้สิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีขอบเขต คือใช้สิทธิเสรีภาพได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น "พลเมือง" ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิด สิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

(3) ยอมรับความแตกต่าง

เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมีเสรีภาพในประเทศของตนเองดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ระบอบประชาธิปไตยจึงให้เสรีภาพและยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยก "พลเมือง" ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ถึงแม้จะแตกต่างกัน แต่จะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วย แต่จะต้องยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้ และต้องยอมรับโดยไม่จำเป็นที่จะต้องเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเชื่อหรือเห็นแตกต่างไปจากเรา และไม่ต้องพยายามไปบังคับให้คนอื่นมาคิดเหมือนเรา "พลเมือง" จึงคุยเรื่องการเมืองกันในบ้านได้ ถึงแม้จะเลือกพรรคการเมืองคนละพรรค หรือมีความคิดเห็นทางการเมืองคนละข้างกันก็ตาม

(4) เห็นคนเท่าเทียมกัน

อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของประชาชนทุกคน ประชาชนทุกคนจึงเป็นเจ้าของประเทศ ร่วมกัน เมื่อเป็นเจ้าของร่วมกัน ทุกคนจึงมีส่วนในประเทศอย่างเท่าๆ กัน ดังนั้น ประชาชนทุกคนไม่ว่าจะเป็นใคร ไม่ว่าจะร่ำรวย หรือยากจน ไม่ว่าจะมีอาชีพอะไร ไม่ว่าจะเป็นเจ้านายหรือเป็นลูกน้อง สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นเพียงความแตกต่าง โดยทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ ดังนั้น "พลเมือง" จึงต้อง เคารพหลักความเสมอภาค และจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน คือเห็นคนเป็น แนวระนาบ (horizontal) เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน ไม่ว่าจะยากดีมีจน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศ อย่างเสมอกัน ถึงแม้จะมีการพึ่งพาอาศัยแต่จะเป็นไปอย่างเท่าเทียม ซึ่งจะแตกต่างอย่างสิ้น เชิงจากสังคมแบบอำนาจนิยมในระบอบเผด็จการ หรือสังคมระบบอุปถัมภ์ ซึ่งโครงสร้างสังคมจะเป็นแนวดิ่ง(vertical) ที่ประชาชนไม่เสมอภาค ไม่เท่าเทียม ไม่ใช่อิสระชน และมองเห็นคนเป็นแนวดิ่ง มีคนที่อยู่สูงกว่า และมีคนที่อยู่ต่ำกว่า โดยจะยอมคนที่อยู่สูงกว่า แต่จะเหยียดคนที่อยู่ต่ำกว่า ซึ่งมิใช่ลักษณะของ "พลเมือง" ในระบอบประชาธิปไตย

(5) รับผิดชอบต่อสังคม

สังคมหรือประเทศชาติมิได้ ดีขึ้น หรือ แย่ลง โดยตัวของมันเอง ที่สังคมแย่ลงไปทุกวันนี้เป็นเพราะ การกระทำของคน ในทางกลับกันสังคมก็ย่อมจะดีขึ้นได้ด้วยการกระทำของคนในสังคม "พลเมือง" ในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นผู้ที่ตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน "พลเมือง" จึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจ แล้วทำให้สังคมเสื่อม หรือเลวร้ายลงไป หากเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยตระหนักอยู่เสมอว่าการกระทำใดๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมและส่วนรวม "พลเมือง" จึงต้องรับผิดชอบต่อสังคม และมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้นโดยเริ่มต้นที่ตนเอง คือร่วมแก้ปัญหา ด้วยการ ไม่ก่อปัญหา และลงมือทำด้วยตนเอง ไม่ใช่เอาแต่เรียกร้องคนอื่น หรือเรียกร้องแต่รัฐบาลให้แก้ปัญหา แล้วตนเองก็ก่อปัญหานั้นต่อไป

(6) เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม

ประชาธิปไตย คือ การปกครอง โดย ประชาชน โดยใช้ กติกา หรือ กฎหมาย ที่มาจากประชาชนหรือผู้แทนประชาชน ระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ ต่อเมื่อมี " พลเมือง" ที่ เข้าใจหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งในเรื่อง หลักประชาธิปไตย เข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง รวมทั้งติดตามความเป็นไป และมีส่วนร่วมในเรื่องการบ้านการเมือง ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ถ้ามีความขัดแย้งก็เคารพกติกา และใช้วิถีทางประชาธิปไตยในการแก้ปัญหา โดยไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงหาก "ประชาชน" มี คุณสมบัติ ทั้งหกประการนี้ ประชาชนก็จะเป็น "พลเมือง" เปลี่ยนจากภาระหรือ ปัญหา กลายเป็น พละ ของ เมือง หรือ กำลังของเมือง ปัญหาทุกอย่างของสังคมก็จะแก้ไขได้ สังคมก็จะเข้มแข็ง และประชาธิปไตยก็จะประสบความสำเร็จ

จากคุณลักษณะสากลของความเป็นพลเมือง จะเห็นว่าการดึงเอาความสำคัญในการแสดงบทบาทของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เป็นรูปธรรมมีหลายประการ อาทิ การเข้าร่วมในการให้ความเห็นต่อโครงการ งาน หรือกิจการอันประโยชนต่อส่วนรวม การตรวจสอบ ติดตามการให้บริการสาธารณะของหน่วยงานราชการ องค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น การรับฟังข้อมูลข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และกฎหมายที่มีผลกระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ของเขา เพื่อนำไปสู่การคิดการวิเคราะห์ถึงความเป็นไปในชุมชน สังคม และประเทศได้อย่างมีเหตุผล และไม่เป็นฝ่ายถูกกระทำจนเสียประโยชน์ที่พึงมีพึงได้ของประชาชนเอง การกระทำเช่นนี้จึงแสดงให้เห็นความเป็นพลเมืองแข็งขันในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

3. **พันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชน : กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR)**

สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนมีลักษณะเป็นสนธิสัญญาพหุภาคี กล่าวคือ เป็นสนธิสัญญาที่มีรัฐมากกว่าสองรัฐขึ้นไปเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญา ซึ่งกระบวนการในการทำสนธิสัญญามีหลายขั้นตอน นับตั้งแต่การเจรจา การให้ความยินยอมของรัฐเพื่อผูกพันตามสนธิสัญญาโดยการลงนาม การให้สัตยาบัน การภาคยานุวัติ และบางรัฐอาจตั้งข้อสงวน หรือตีความสนธิสัญญา และเมื่อปฏิบัติตามขั้นตอนในการทำสัญญาครบถ้วนแล้ว ภาคีก็มีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่อไป การเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาก่อให้เกิดพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา มิฉะนั้นอาจต้องรับผิดในทางระหว่างประเทศ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาดังกล่าว พันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของไทย

ในปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นภาคีสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งสหประชาชาติถือเป็นสนธิสัญญาหลัก จำนวน 7 ฉบับ ได้แก่[9]

1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW)

2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR)

3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR)

4. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - CERD)

5. อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel,Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT)

6. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD)

---

[9] คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.(2561).**พันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ไทยเข้าร่วม**สืบค้นทางอิเลคทรอนิกส์ http://www.nhrc.or.th/เมื่อวันที่3มิถุนายน2561.

อนึ่ง เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ อยู่ในกรอบของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) จึงจะขอกล่าวในรายละเอียดเพียงพันธกรณีตามกติกาดังกล่าวเพียงประการเดียว

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR)[10]

สาระสำคัญ

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประกอบด้วยวรรคอารัมภบท และบทบัญญัติ 53 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 (ข้อ 1)

กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงตนเอง

ส่วนที่ 2 (ข้อ 2-5)

กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีที่รับรองจะเคารพและประกันสิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด

ส่วนที่ 3 (ข้อ 6-27)

กล่าวถึงสาระของสิทธิในส่วนที่เป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อาทิ เสรีภาพในการมีชีวิต เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามมิให้บุคคลถูกจับกุมตามอำเภอใจ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก

ส่วนที่ 4 (ข้อ 28-45)

กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการการสิทธิมนุษยชน พันธกรณีของรัฐในการจัดทำรายงานของรัฐภาคี และการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ

ส่วนที่ 5 (ข้อ 46-47)

กล่าวถึงห้ามการตีความไปในทางขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆ รวมทั้งการมีให้ตีความในการที่จะลิดรอนสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติ

---

[10] กระทรวงการต่างประเทศ.**กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง**.สืบค้นทางอิเลคทรอนิกส์http://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism/ICCPR.php.วันที่ 15 มิถุนายน 2561.

วรรคอารัมภบท กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐด้านสิทธิมนุษยชนตามกฎบัตรสหประชาชาติ รวมทั้งหน้าที่ของบุคคลที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และได้รับสิทธิทั้งด้านพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

1. กล่าวถึงสิทธิในการกำหนดเจตจำนงตนเอง (right of self-determination)

2. กล่าวถึงพันธกรณีของรัฐภาคีที่รับรองจะเคารพและประกันสิทธิของบุคคล รวมถึงการห้ามการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สัญชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ถิ่นกำเนิด หรือสภาพอื่นใด โดยจะดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติภายในประเทศ ประกันว่าบุคคลที่ถูกละเมิดจะได้รับการเยียวยา ไม่ว่าบุรุษหรือสตรีจะได้รับสิทธิพลเมืองและการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน การลิดรอนสิทธิในสถานการณ์ฉุกเฉิน และการห้ามการตีความกติกาในอันที่จะไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพอื่นๆ

3. กล่าวถึงสาระของสิทธิในส่วนที่เป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพจากการถูกทรมาน การห้ามบุคคลมิให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาส การห้ามบุคคลมิให้ถูกจับกุมโดยตามอำเภอใจ การปฏิบัติต่อผู้ถูกลิดรอนเสรีภาพอย่างมีมนุษยธรรม การห้ามบุคคลถูกจำคุกด้วยเหตุที่ไม่สามารถชำระหนี้ตามสัญญาได้ เสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน ความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย การห้ามมิให้มีการบังคับใช้กฎหมายอาญาย้อนหลัง สิทธิการได้รับรองเป็นบุคคลตามกฎหมาย การห้ามแทรกแซงความเป็นส่วนตัว การคุ้มครองเสรีภาพทางความคิด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก การห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงครามหรือก่อให้เกิดความเกลียดชังทางเชื้อชาติ สิทธิที่จะชุมนุมอย่างสันติ การรวมกันเป็นสมาคม สิทธิของชายหญิงที่อยู่ในวัยที่เหมาะสมในการมีครอบครัว การคุ้มครองสิทธิเด็ก และการที่พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนในกิจการสาธารณะ การรับรองว่าบุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน การรับรองสิทธิของชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนา และภาษาภายในรัฐ

4. กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ในกติกา รวมถึงพันธกรณีในการเสนอรายงานของรัฐภาคี การยอมรับอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการพิจารณาข้อร้องเรียน

5. ห้ามการตีความไปในทางขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆ รวมทั้งการมิให้ ตีความในการที่จะลิดรอนสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

บทที่ 3
การส่งเสริมสิทธิพลเมืองฯของประเทศไทยตามกติการะหว่างประเทศ ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หรือ ICCPR เป็นสนธิสัญญาพหุภาคีด้านสิทธิมนุษยชน เป็นสนธิสัญญาที่มีรัฐมากกว่าสองรัฐขึ้นไปเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญา สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติให้การรับรองกติกานี้ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2509 และมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2519 และมีผลบังคับใช้ในประเทศไทย เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 อนึ่ง ICCPR เป็น 1 ใน 7 สนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าร่วมภาคี โดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 (การภาคยานุวัติ คือ การที่รัฐหนึ่งซึ่งไม่ได้เป็นรัฐภาคีที่เข้าร่วมเจรจาและลงนามในสนธิสัญญาตั้งแต่แรก ได้ดำเนินการให้ความยินยอมเพื่อเข้าเป็นภาคีและผูกพันตามสนธิสัญญาที่รัฐอื่นๆ ได้ทำการวินิจฉัยตกลงก่อนแล้ว และสนธิสัญญานั้นได้มีผลบังคับใช้อยู่ก่อนแล้ว) ซึ่ง ICCPR มุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะที่เป็นพลเมืองและสิทธิในทางการเมือง ตั้งแต่สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง สิทธิในชีวิต สิทธิทางความคิด สิทธิในการมีเสรีภาพในการแสดงออก สิทธิในการรับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม สิทธิในการโยกย้ายถิ่นฐาน สิทธิในการมีเสรีภาพชุมนุมโดยสงบ สิทธิการได้รับรองเป็นบุคคลตามกฎหมาย การรับรองสิทธิของชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ ศาสนา และภาษาภายในรัฐ เป็นต้น อีกทั้งยังกำหนดให้รัฐเคารพและประกันสิทธิของบุคคล โดยห้ามการเลือกปฏิบัติ การเอาบุคคลลงเป็นทาส การซ้อมทรมาน การปฏิบัติที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม การควบคุมตัวโดยพลการ

ICCPR เป็นส่วนหนึ่งของ “บัญญัติระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิ” (International Bill of Rights) ร่วมกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights หรือ ICESCR) เนื่องจากเป็นฐานหลักของสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่นๆที่ออกตามมาภายหลัง[11]

ปัจจุบันสหประชาชาติได้รับรองกติกาและอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนแล้วทั้งหมด 9 ฉบับ โดย ICCPR เป็นหนึ่งในกติกาดังกล่าว กติกาและอนุสัญญาแต่ละฉบับทำงานภายใต้โครงสร้างที่เรียกว่ากลไก Treaty Bodies เป็นระบบที่ประกอบด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Committee) ประจำกติกาและอนุสัญญาต่างๆ (หน่วยงานแยกจากคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UN Human Rights Council) ซึ่งเป็นอีกกลไกหนึ่งตามกฎบัตรสหประชาชาติ)

---

[11] ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน.**สืบค้นทางอิเลคทรอนิกส์http://www.tlhr2014.com/th/?p=3659.** วันที่ 13 มีนาคม 2561.

คณะกรรมการดังกล่าวมีลักษณะเป็นผู้เชี่ยวชาญอิสระ ซึ่งตั้งขึ้นอย่างถาวร ทำงานตรวจสอบการปฏิบัติการกติการะหว่างประเทศแต่ละฉบับของทุกๆรัฐสมาชิก คณะกรรมการได้รับคัดเลือกตั้งจากกลุ่มผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อโดยรัฐภาคี แต่ไม่ได้เป็นตัวแทนของรัฐใดๆ กล่าวคือ ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยเป็นตัวแทนในนามของรับตน

สำหรับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนประจำ ICCPR มีจำนวนผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 18 คน มีวาระครั้งละ 4 ปี มีหน้าที่หลักในการตรวจรายงานของรัฐภาคี และให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ แก่รัฐภาคีในการตีความพันธกรณี การให้ข้อวินิจฉัยทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตาม ICCPR รวมทั้งการรับข้อร้องเรียนจากบุคคล กรณีที่รัฐภาคีนั้นรับวิธีการร้องเรียนนี้

ปัจจุบันประเทศไทยเข้าเป็นภาคีกติกาและอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนแล้วทั้งสิ้น 7 ฉบับ (จาก 9 ฉบับดังกล่าวข้างต้น) โดยไทยยังไม่เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ แต่ยังไม่ได้ให้สัตยาบัน ซึ่งการลงนามในอนุสัญญา ถือเป็นการแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองของไทยที่จะไม่ดำเนินการใดๆ อันขัดต่อหลักการของอนุสัญญาฯ และแสดงความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ เพื่อคุ้มครองพลเมืองมิให้ถูกละเมิดสิทธิจากการหายสาบสูญโดยการถูกบังคับ

ผลจากการที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญา ทำให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) การประกันให้เกิดสิทธิต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา 2) การดำเนินการให้เกิดสิทธิตามที่รับรองไว้ในสนธิสัญญา 3) การเผยแพร่เนื้อหาของสิทธิตามสนธิสัญญาให้ประชาชนรับทราบ และ 4) การจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามสนธิสำหรับรัฐบาลไทย ได้มอบหมายให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานรับผิดชอบสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่เข้าเป็นภาคีแล้ว

การจัดทำและเสนอรายงานการปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐ ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ICCPR จึงเป็นการอนุวัติการตามข้อบทที่ 40 ซึ่งกำหนดให้ต้องส่งรายงานภายในปีแรก นับจากวันที่ลงนามเป็นภาคี เป็นรายงานผลการดำเนินงานเบื้องต้น (initial report) หลังจากนั้น จะต้องรายงานทบทวนสถานการณ์เป็นระยะ (periodic reports) ทุกๆ 5 ปี หลังจากการส่งรายงานฉบับแรก การตรวจสอบของคณะกรรมการ จะศึกษารายงานของรัฐบาล และศึกษาร่วมกับรายงานเงา (shadow report) ที่จัดทำโดยองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาสังคม สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานสิทธิมนุษยชนต่างๆ รวมทั้งเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศนั้นๆ ที่ปรากฏอยู่ในระบบเอกสารมนุษยชนของประเทศนั้นๆ ที่ปรากฏอยู่ในระบบเอกสารขององค์การสหประชาชาติ และในแหล่งข้อมูลอื่นๆ

ก่อนการพิจารณารายงานของประเทศอย่างเป็นทางการ คณะกรรมการจะจัดเตรียม **"รายการประเด็นปัญหา"** ซึ่งอาจเป็นทั้งข้อมูลที่ไม่ได้เขียนถึงไว้ในรายงานของรัฐ หรือข้อมูลที่คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่าเป็นประเด็นที่สำคัญ ส่งกลับไปให้รัฐภาคี และผู้เขียนรายงานจะต้องตอบประเด็นดังกล่าวเพิ่มเติม ในระหว่างการประชุมพิจารณารายงานของประเทศอย่างเป็นทางการ ระหว่างคณะกรรมการสนธิสัญญากับรัฐสมาชิก คณะผู้แทนของรัฐนั้นๆ ยังมีโอกาสที่จะตอบข้อซักถามของคณะกรรมการและนำเสนอข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม โดยการประชุมจะไม่ได้มีลักษณะเชิงตัดสินว่ารัฐนั้นสอบผ่านหรือไม่ แต่คณะกรรมการจะรับทราบการดำเนินงานเชิงบวกของรัฐสมาชิกนั้น และนำเสนอข้อกังวลหรือข้อเสนอแนะของคณะกรรมการต่อการปฏิบัติตามพันธกรณีในสนธิสัญญา นอกจากนั้น ภายหลังการประชุม ยังมีกลไกให้รัฐภาคีส่งรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินการ เพื่อเป็นการติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ทั้งนี้ ผู้เสนอเอกสารวิชาการส่วนบุคคลมุ่งเน้นการศึกษาจากข้อเสนอแนะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และในการเขียนจะระบุข้อบทของกติกาฯ ดังกล่าว ซึ่งผู้สนใจสามารถศึกษารายละเอียดได้จากภาคผนวกท้ายเล่ม

ประเด็นที่ค้นพบ[12]

(1) ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการต่อรายงานฉบับแรก : ประเด็นเชิงบวก

คณะกรรมการชื่นชมรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540ที่เกิดขึ้นภายหลังการลงนามในกติกาฯ ซึ่งประกอบด้วยสิทธิเสรีภาพในด้านต่างๆ ภายใต้กติกาฯ

การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้เป็นกลไกส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน และการจัดตั้งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพภายใต้กระทรวงยุติธรรม คณะกรรมการสมานฉันท์แห่งชาติให้แสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในจังหวัดภาคใต้อย่างสันติ และคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ นอกจากนี้ ยังชื่นชมต่อการประกาศใช้พระราชบัญญัติการคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และการจัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชน

---

[12] กองส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ.(2548).สรุปสาระสำคัญจาก**เอกสารข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติต่อรายงานฉบับแรกของไทยเรื่องการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(International Covenant on Civil and Political Rights) ฉบับแปล16 สิงหาคม**. 2548.หน้า 1-9.

• การสร้างความเข้มแข็งต่อมาตรการในการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดด้านการค้ามนุษย์และมาตรการคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนของผู้ที่มาเป็นพยานและผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (ข้อบทที่ 8,24)

• การดำเนินงานแก้ปัญหาการไร้รัฐของชนกลุ่มน้อย การให้สัญชาติแก่ผู้ไร้รัฐที่เกิดและอยู่ภายในประเทศไทย และความเสี่ยงของผู้ไร้รัฐในการถูกทารุณและแสวงประโยชน์ (ข้อบทที่ 2,24)

• การเลือกปฏิบัติต่อคนกลุ่มน้อย โดยควรให้มีหลักประกันให้ชนกลุ่มน้อยได้รับสิทธิที่ระบุในกติกาฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ การเคารพสิทธิของบุคคลที่เป็นชนกลุ่มน้อยให้สามารถดำรงวัฒนธรรม อาชีพ และปฏิบัติศาสนกิจ รวมทั้งการภาษาของตนในชุมชน

• การบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้สิทธิแก่แรงงานต่างชาติทั้งที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนในประเทศไทย (ข้อบทที่ 2,8,6)

• รัฐมีการปรึกษาหารือชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาน้อยมาก ตลอดจนการใช้กำลังปราบปรามผู้เดินขบวนอย่างสงบ (ข้อบทที่ 2,7,19,21,27)

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยได้จัดส่งรายงานฉบับแรกล่าช้าไปกว่า 6 ปี โดยหลังจากลงนามเป็นภาคี เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และกำหนดส่งรายงานฉบับแรกในเดือนมกราคม 2541 แต่รัฐบาลไทยจัดส่งรายงานเป็นครั้งแรกเมื่อเดือนมิถุนายน 2547 ก่อนจะมีการจัดประชุมทบทวนการดำเนินงานของรับบาลตามพันธกรณีครั้งแรกที่นครเจนีวา ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2548

ส่วนรายงานฉบับที่สอง นั้น โดยปกติแล้วต้องมีการจัดทำรายงานตามแนวทางข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ และส่งรายงานภายในวันที่ 1 สิงหาคม 2552 โดยประเทศไทยควรให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการให้ข้อมูลในทางปฏิบัติ การบังคับใช้กฎหมาย และการตีพิมพ์ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการไปทั่วประเทศ แต่รายงานฉบับที่ 2 ถูกส่งไปยังคณะกรรมการของ ICCPR เมื่อเดือนมิถุนายน 2558

ในกรณีที่รัฐไม่ส่งรายงานตามกำหนดดังกล่าว แม้คณะกรรมการจะไม่มีอำนาจบังคับ แต่ยังสามารถพิจารณาสถานการณ์ในประเทศนั้นๆ ภายใต้ขั้นตอนการทบทวน (review procedure) โดยสามารถตั้งประเด็นปัญหาและคำถามสำหรับรัฐสมาชิกและเชิญคณะผู้แทนมาเข้าร่วมประชุม ตลอดจนการได้รับข้อมูลจากหน่วยงานอื่นๆของสหประชาชาติ ภาคประชาสังคมต่างๆ และแจ้งต่อรัฐสมาชิก ซึ่งในส่วนต่อไปจะได้กล่าวถึง การทบทวนการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประเทศไทยว่ามีพัฒนาการ ความจริงจังในการนำเอากติกาไปสู่การปฏิบัติหรือไม่ เนื่องจากประเด็นคำถามของที่มีต่อประเทศไทย ทั้ง 28 ข้อ ยังมีประเด็นที่ต่อเนื่องกับการรายงานฉบับแรก และยังไม่ได้รับการแก้ไข ขณะที่ในบางประเด็นได้รับการแก้ไขในระดับกฎหมายภายในแล้ว เช่น การละเว้นโทษประหารชีวิต

(2) ประเด็นข้อกังวลและข้อเสนอแนะ

• ไม่ได้มีการนำกติกาฯไปจัดทำเป็นกฎหมายหมายภายในประเทศอย่างเต็มที่ และบางบทบัญญัติของกติกาฯนำใช้อ้างในศาลไม่ได้ ตราบที่ยังไม่ได้นำบทบัญญัตินั้นไปจัดทำเป็นกฎหมาย (ข้อบทที่ 2)

• การติดตามการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนอย่างเต็มที่และจริงจัง (ข้อบทที่ 2)

• ความห่วงใยของคณะกรรมการต่อการกล่าวหาเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง รวมทั้งเรื่องการวิสามัญฆาตกรรม และการปฏิบัติที่มิชอบโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหาร เช่น กรณีตากใบ เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 การทำสงครามยาเสพติด ตลอดจนการสอบสวนที่ล้มเหลว และการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ (ข้อบทที่ 2,6,7)

• พระราชกำหนดการบริหารราชการในสภาวะฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ที่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2548 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีการระบุขอบเขตที่ชัดเจนและแน่นอน ในการเลี่ยงพันธกรณีต่อการคุ้มครองสิทธิในสถานการณ์ฉุกเฉินที่ระบุในกติกาฯและไม่รับประกันการปฏิบัติตามพันธกรณีในข้อ 4 ของกติกาฯอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกังวลต่อพระราชกำหนดที่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ผู้ที่บังคับใช้พระราชกำหนดไม่ต้องถูกดำเนินการทั้งทางกำหมายและทางวินัย ซึ่งเป็นการสร้างปัญหาการไม่ถูกเอาผิดทางกฎหมายให้มีความรุนแรงมากขึ้น

• ควรทบทวนการใช้โทษประหารชีวิตสำหรับการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด และให้ลดประเภทของอาชญากรรมที่ต้องได้รับโทษประหารชีวิต

• การใช้กำลังเกินกว่าเหตุของผู้บังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการปฏิบัติในการเข้าจับกุมและระหว่างอยู่ภายใต้การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่

• การจัดสภาพเรือนจำให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติด้านการปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษ (ข้อบทที่ 7,10,24)

• การขาดกระบวนการพิจารณาด้าน ผู้ลี้ภัยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะหลักการไม่ส่งกลับผู้ร้ายข้ามแดนหรือคนต่างด้าวกลับประเทศ หากบุคคลนั้นเสี่ยงที่จะถูกกระทำทรมาน (ข้อบทที่ 7,13)

• ผลกระทบจากพระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสภาวะฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ที่มีความเข้มงวดอย่างยิ่งต่อเสรีภาพของสื่อ (ข้อบทที่ 18 ย่อหน้า 3)

• แม้ว่าคณะกรรมการจะมีความยินดีต่อการส่งเสริมภาคประชาสังคม แต่ยังกังวลเรื่องการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนและผู้นำชุมชน รวมทั้งการข่มขู่ทั้งทางวาจาและการทำร้ายร่างกาย การบังคับให้หายตัวไปและการวิสามัญฆาตกรรม (ข้อบทที่ 9,21,22)

สำหรับการรายงานฉบับที่ 2 ซึ่งอยู่ในสมัยการประชุมของคณะกรรมการ ICCPR ที่มีการหารือในประเด็นต่างๆ ร่วมกับประเทศบังคลาเทศ บอสเนีย และเฮอร์เซโกวินา อิตาลี เซอร์เบีย และเติร์กเมนิสถาน นั้น และแม้ว่าจะมีกรอบระยะเวลาของการจัดทำรายงานฉบับที่ 2 ที่ได้กำหนดไว้ในช่วงระหว่างปีปฏิทิน พ.ศ. 2548 – 2551 แต่เนื่องจากเป็นการส่งรายงานที่ล่าช้าไปจากกรอบกำหนดส่งตั้งแต่ปี 2552 จึงทำให้เนื้อหาการรายงานเป็นสถานการณ์ในประเทศก่อนการรัฐประหารเมื่อปี 2557 อย่างไรก็ตาม ทางคณะกรรมการฯ ได้จัดส่งประเด็นคำถามเพิ่มเติมต่อรัฐบาลไทย ซึ่งคำถามทั้ง 28 ข้อ ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ตามกติกาของ ICCPR รวมถึงสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่สัมพันธ์กับอำนาจของฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ทั้งในประเด็นสถานการณ์ฉุกเฉิน การนำพลเรือนขึ้นศาลทหาร การใช้คำสั่ง คสช. ในช่วงของการลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ หรือ การปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมต่างๆ ทั้งนี้ จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากข้อซักถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายงานผลการดำเนินงานของไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ได้ค้นพบข้อเสนอเกี่ยวกับมาตรการต่างๆ เพื่อให้ฝ่ายบริหาร ตุลาการ ฝ่ายนิติบัญญัติ มีมาตรการและแนวทางการดำเนินการสอดคล้องกับพันธกรณี ICCPR ซึ่งจะนำเสนอในส่วนต่อไป

บทที่ 4
ผลการศึกษา

ในบทที่ 3 ได้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของการส่งเสริมส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประเทศไทยขององค์กรต่าง ๆในประเทศไทยแล้ว ในบทนี้จะกล่าวถึงผลศึกษาประเด็นปัญหาอันเกิดจากการใช้อำนาจและการจำกัดสิทธิเสรีภาพอันเกิดจากกฎหมายความมั่นคง ตลอดจนกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของรัฐสภาในการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ด้านการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประเทศไทยขององค์กรต่าง ๆ ทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายนิติบัญญัติ ให้สอดคล้องกับพันธกรณีตาม ICCPR ซึ่งในการจัดทำเอกสารส่วนบุคคลนี้เป็นการแสดงทัศนะจากผู้ศึกษาจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) จากเอกสารฉบับแปลข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติต่อรายงานของไทยเรื่อง การปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และการสรุปสารัตถะจากเอกสารคำตอบของประเทศไทยต่อข้อซักถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายงานผลการดำเนินงานของไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญดำเนินการโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เพื่อนำผลการวิเคราะห์มานำเสนอตามประเด็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในประเทศไทย พบว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติมีความกังวลต่อการนำหลักการของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองไปปรับใช้บังคับในกฎหมายภายในประเทศ

1.1 ประเด็นกรอบทางกฎหมายและรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นการอนุวัติตามกติกา (ข้อบทที่ 2)[13]

คณะกรรมการฯได้สอบถามว่า กติกา ICCPR มีผลบังคับใช้ในกฎหมายภายใน หรือถูกใช้โดยศาลเพื่อตีความกฎหมายภายในประเทศหรือไม่ ซึ่งประเทศไทยได้ตอบคำถาม ระบุว่า กติกาของ

---

[13] กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ.(2559).คำตอบของประเทศไทยต่อคำถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายงานผลการดำเนินงานของประเทศไทย.หน้า 2.

ICCPR ได้รับการรองรับในกฎหมายหลายฉบับในประเทศไทย ตั้งแต่มาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 ซึ่งรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน ตามที่ได้รับรองไว้ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านี้ และยังครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายใต้ตราสารระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี หลักการทำนองเดียวกันยังปรากฏอยู่ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันด้วย โดยพื้นฐานมีการนำหลักการดังกล่าวมาใช้ในประเทศไทย เช่น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญฉบับที่ 4/2556 ที่อ้างอิงข้อบทที่ 14 (3) ในกติกา ICCPR มาใช้ตีความพระราชบัญญัติความร่วมมือในเรื่องอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 41 กรณีอนุญาตให้ส่งประเด็นไปสืบพยานโจทก์ที่ศาลในต่างประเทศได้ โดยศาลเห็นว่า มาตรานี้ขัดแย้งต่อหลักการต้องพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย และทำให้จำเลยไม่มีโอกาสต่อสู้คดี หรือได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยผู้ที่ตนเลือกหรือตรวจสอบพยานหลักฐานที่กล่าวหาตน

อนึ่ง ผู้จัดทำเอกสารวิชาการได้ตั้งข้อสังเกตที่ปรากฏในคำตอบของประเทศไทยจะเห็นว่า รัฐบาลไทยระบุว่าแม้จะไม่ได้เป็นประเพณีในทางปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมในไทยที่จะบังคับใช้กติการะหว่างประเทศโดยตรง แต่หลักการพื้นฐานของกติกา ICCPR ได้รับการสนับสนุนและพิจารณาโดยศาลตามตัวอย่างข้างต้นแล้ว

1.2 คณะกรรมการฯ ได้สอบถามถึงมาตรการที่ชัดเจนในการแก้ไขการลอยนวลเพื่อพ้นผิด (impunity) สำหรับการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเจ้าหน้าที่รัฐ กรณีคำสั่งของหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558 และมาตรา 48 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่ก่อให้เกิดการละเว้นโทษในการปฏิบัติหน้าที่แก่ทหาร

ประเทศไทยได้อธิบายกับคณะกรรมการ ICCPR ว่า การทำงานของศาลปกครองที่มีอำนาจพิจารณาคดีการใช้อำนาจในทางบริหารของเจ้าหน้าที่รัฐโดยมิชอบ มีการพิพากษาเอาผิดกับเจ้าหน้าที่รัฐ คือ กรณีเจ้าหน้าที่ทหารที่จังหวัดยะลา กระทำผิดโดยซ้อมพลทหารใหม่ถึงแก่ความตาย ได้มีการถอดยศและไล่ออก และกรณีศาลปกครองสูงสุดจังหวัดสงขลาได้มีคำวินิจฉัยให้สำนักนายกรัฐมนตรี (ในฐานะหน่วยงานที่กำกับดูแล กอ.รมน.) จ่ายค่าชดเชยให้แก่เหยื่อที่ถูกซ้อมทรมาน ในระหว่างถูกควบคุมตัวตาม พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ ในค่ายทหารที่จังหวัดนราธิวาส

ส่วนในกรณีคำสั่งหัวหน้า คสช.ที่ 3/2558 และมาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว รัฐบาลระบุว่าไม่ได้ส่งผลให้เกิดการลอยนวลพ้นผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งในคำสั่งและมาตราดังกล่าว โดยระบุเงื่อนไขว่าเจ้าหน้าที่จะได้รับการยกเว้นโทษเมื่อกระทำการโดย “สุจริต” ปราศจากอคติ หรือไม่กระทำรุนแรงเกินกว่าเหตุ

1.3 ข้อสงสัยของคณะกรรมการฯต่อสถานการณ์ฉุกเฉินที่ถูกประกาศสอดคล้องกับบทบัญญัติในกติกาอย่างไร (ข้อบทที่ 4)

คณะกรรมการขอให้ประเทศไทยชี้แจงขั้นตอนการดำเนินการเพื่อรับรองว่าสถานการณ์ฉุกเฉินที่ถูกประกาศสอดคล้องกับบทบัญญัติในกติกาฯ ทั้งในเรื่องของหลักเหตุและผล และกรอบแห่งมาตรการที่

เป็นการงดเว้นการปฏิบัติตามพันธกรณี ซึ่งคณะกรรมการฯขอให้ประเทศไทยชี้แจงมาตรการที่เป็นการหลีกเลี่ยงพันธกรณี โดยเฉพาะประเด็นจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประเทศไทยได้ตอบคำถามของคณะกรรมการฯว่า เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้รัฐบาลไทยต้องใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคงมาใช้ เพื่อจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงที และเพื่อสร้างความปลอดภัยแก่พลเมืองและสาธารณะ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวเป็นเพียงมาตรการเสริม มิได้ทดแทนกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแต่อย่างใด

ในทัศนของผู้จัดทำเอกสารวิชาการ ประเด็นดังกล่าวเกี่ยวเนื่องกับทั้งฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ โดยเฉพาะ เรื่อง การงดเว้นสิทธิ (Derogation) ตามกติกา ICCPR นั้น จะกระทำก็ต่อเมื่ออยู่ในภาวะที่มีภัยร้ายแรงที่คุกคามการดำรงอยู่ของรัฐเท่านั้น และจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในเชิงกระบวนการและเชิงเนื้อหา โดยในเชิงกระบวนการ อันดับแรกจะต้องมีภาวะฉุกเฉินสาธารณะ (Public emergency) ที่มีลักษณะเป็นภัยร้ายแรงชั่วคราวที่คุกคามการดำรงอยู่ของรัฐเกิดขึ้น อันดับต่อมารัฐที่เป็นสมาชิกหรือภาคีกติกาฯ จะแจ้งว่ามีการประกาศภาวะฉุกเฉินสาธารณะ เหตุผลที่จะงดเว้นสิทธิ และสิทธิที่จะงดเว้นไปยังเลขาธิการสหประชาชาติ เพื่อให้แจ้งไปยังรัฐภาคีอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม การของดเว้นสิทธิตามกติกา ICCPR ในสถานการณ์ฉุกเฉิน รัฐไม่สามารถงดเว้นสิทธิตามข้อบทที่ 14 สิทธิในกระบวนการยุติธรรมในส่วนสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ก่อน สิทธิที่จะได้รับพิจารณาคดีไม่ล่าช้า และสิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมตัวโดยมิชอบได้ ขณะเดียวกัน มาตรการที่ใช้งดเว้นสิทธิจะต้องสอดคล้องกับหลักความจำเป็นและได้สัดส่วน ต้องไม่เป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา และเผ่าพันธุ์ของชาติ ไม่ขัดต่อพันธกรณีระหว่างประเทศอื่นๆ ตามข้อบทที่ 4 (1)

1.4 คณะกรรมการฯมีข้อคำถามประเด็นสิทธิในชีวิตและการห้ามการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (ข้อบทที่ 2 (3), 6 และ 7)

1.4.1 การให้ข้อมูลเกี่ยวกับคดีค้ายาเสพติดที่มีการลงโทษประหารชีวิต

1.4.2 การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิด ทรมาน และการบังคับบุคคลให้สูญหาย การวิสามัญฆาตกรรม และสถานการณ์ฉุกเฉินในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประเทศไทยมีการแก้ไขกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแล้ว โดยดำเนินการตามข้อบทที่ 6 วรรค 5 มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตผู้กระทำผิดซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี 2546 แล้ว นอกจากนี้ ได้มีการออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2550 ซึ่งบัญญัติปกป้องสิทธิการมีชีวิตและการอยู่รอดของเด็กตั้งแต่ทากรกในครรภ์มารดา โดยทุเลาการบังคับโทษหญิงมีครรภ์และเปลี่ยนแปลงโทษประหารเป็นจำคุกตลอดชีวิต โดยกำหนดบัญญัติว่าหญิงที่ต้องโทษประหารชีวิตถ้ามีครรภ์อยู่ให้รอไว้จนพ้นกำหนดสามปีนับแต่คลอดบุตรแล้ว และอยู่รอดเป็นทารก ให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต

1.5 สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล การปฏิบัติต่อบุคคลที่ถูกลิดรอนเสรีภาพ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม และความเป็นอิสระของตุลาการ (ข้อบทที่ 7,9,10,14,17)

ประเด็นดังกล่าว ประเทศไทยมีกฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง ซึ่งรวมถึงพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ไม่อนุญาตให้มีการจับกุม หรือกักขังผู้ต้องสงสัยได้ตามอำเภอใจ ไม่จำกัดระยะเวลา โดยปราศจากกระบวนการทางศาล และหมายเรียกผู้ต้องสงสัยเพื่อเข้าให้การ จำต้องออกโดยศาลเช่นกัน ทั้งนี้ ในกรณีที่มีการจับกุมตัวจะต้องมีการแจ้งให้ครอบครัวผู้ต้องสงสัยรับทราบโดยทันทีและครอบครัวสามารถเข้าเยี่ยมได้ทุกวัน รวมทั้งอนุญาตให้มีการปรึกษาทางกฎหมายและร้องขอประกันตัวได้ มีการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการกาชาดสากล ผู้แทนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้แทนองค์กรของสหประชาชาติ และคณะทูตานุทูตเข้าเยี่ยมชมสถานที่ควบคุมตัวผู้สงสัย

ในทัศนะของผู้จัดทำเอกสารวิชาการ ในบางเหตุการณ์ยังแสดงถึงความไม่สมดุลระหว่างบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 ในมาตรา 4 เรื่องสิทธิของประชาชน กับมาตรา 44,47,48 ที่มีความย้อนแย้งกับการใช้อำนาจรัฐ เช่น กรณีนายวัฒนา เมืองสุข ได้ยื่นฟ้องเพิกถอนประกาศ คสช. ฉบับที่ 21/2557 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2557 ที่ห้ามบุคคลจำนวน 15 รายเดินทางออกนอกราชอาณาจักร เว้นแต่จะได้รับอนุญาตต่อ คสช. เนื่องจากประกาศดังกล่าวขัดต่อกติกา ICCPR ซึ่งศาลปกครองกลางมีคำสั่งไม่รับฟ้อง และแม้จะยื่นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุด ก็ยังยืนตามศาลปกครอง โดยให้เหตุผลแห่งมาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2547 ว่า คำสั่งหรือประกาศของ คสช. ชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่อาจรับคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีไว้พิจารณาได้

1.6 สิทธิ ในการมีเสรีภาพในการแสดงออกและการรวมกลุ่ม และการชุมนุมโดยสงบ (ข้อบทที่ 9,17,19,21,22,25)

คณะกรรมการฯสอบถามถึงการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (คณะกรรมการหมายถึงรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560) และมาตรการที่ส่งเสริมการอภิปรายสาธารณะ ซึ่งหมายถึงภาคประชาสังคม สมาชิกพรรคการเมือง และสื่อมวลชน จะมีพื้นที่ในการแสดงความเห็นอย่างไร ตลอดจน พระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2559 จำกัดการแสดงความคิดเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยเฉพาะมาตรา 61 ที่กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปีสำหรับบุคคลที่วิพากษ์วิจารณ์

ร่างรัฐธรรมนูญฯ ซึ่งขัดต่อมาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่ให้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และจะมีกลไกใดที่สอดคล้องกับกติกา ICCPR ประเด็นคำสั่งของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ระวางโทษจำคุกแก่บุคคลตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปที่ชุมนุมทางการเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาต

ในทัศนะของผู้จัดทำเอกสารวิชาการ ข้อสอบถามดังกล่าวสะท้อนถึงสภาพปัญหาด้าน **"โครงสร้าง"** และ **"องค์กร"** ในการใช้กฎหมายด้านความมั่นคงต่างๆว่า การใช้อำนาจและมาตรการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพอันเกิดจากกฎหมายความมั่นคง ยังขาดมิติการมีส่วนร่วมของรัฐสภาในการตรวจสอบและถ่วงดุล ขณะเดียวกันกระบวนการยุติธรรมสำหรับการเยียวยาผู้เสียหายภายใต้อำนาจของศาลปกครองจะเป็นหลักประกันให้กับทางผู้ถูกละเมิด ซึ่งในบทต่อไป จะได้กล่าวถึงรายละเอียดและข้อเสนอแนะการพิจารณาแก้ไขกฎหมายภายในต่างๆ ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป

2. ผลการศึกษากระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของรัฐสภาในการส่งเสริมสิทธิพลเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

เนื่องจากกรอบระยะเวลาของการจัดทำรายงานรายงานผลการดำเนินงานของไทยตามพันธกรณีภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ฉบับที่ 2 ได้กำหนดไว้ในช่วงระหว่างปีปฏิทิน พ.ศ. 2548-2551 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สำคัญ เช่น การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพอันเป็นหลักประกันด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ทั้งในบททั่วไปซึ่งคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล (มาตรา 4 และ 5) สิทธิเสรีภาพที่บัญญัติให้การใช้อำนาจขององค์กรรัฐต้องคำนึงถึงเรื่องดังกล่าว (มาตรา 26-69) และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐซึ่งมีหลายข้อบัญญัติถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในการกำหนดนโยบาย และตัดสินใจทางการเมือง ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและคุ้มครองสิทธิของชุมชน (มาตรา 75-87)

นอกจากนี้ ยังมีนโยบายและยุทธศาสตร์ที่สำคัญหลายเรื่อง มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแนวทางระดับชาติ มีนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชนและแผนยุทธศาสตร์เป็นแนวทางการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งมีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการสร้างความพร้อมของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนอย่างกว้างขวางและแพร่หลาย โดยมีกลไกสำคัญที่จัดตั้งขึ้น เพื่อการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และหน่วยงานที่ให้ความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนจำนวนมาก

ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2560 ได้รับรองสิทธิของประชาชนไว้มากมาย มีสิทธิในหลายประเด็นที่ได้รับการรับรองไว้ไม่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ สิทธิของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในกระบวนการกำหนดนโยบาย ออกกฎหมาย ที่จะมีผลกระทบ ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนส่วนใหญ่อาจรับรู้แค่หน้าที่ตามรัฐธรรมนูญมาโดยตลอด จากการให้ความรู้ความความเข้าใจของหน่วยงานต่างๆ แต่ประเด็นสำคัญ คือ ประชาชนอาจไม่รู้ว่ารัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องใดบ้าง ตรงส่วนนี้เราควรมาพิจารณาดำเนินงานให้เป็นรูปธรรม ช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรง เช่น มาตรา 43 บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ ให้ดำเนินการที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นไม่ดำเนินการสิ่งที่จะก่อนผลเสีย และหน่วยงานรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอนั้นโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอีกอย่างน้อย 4 ประเด็นสำคัญ ท่านก็ต้องไปพิจารณาการดำเนินงานที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ เช่น

มาตรา 58 การดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย ฯลฯ รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ

มาตรา 65 ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน

มาตรา 77 ก่อนการออกกฎหมายทุกฉบับ รัฐต้องจัดรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นต่อประชาชน

มาตรา 133 (3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน สามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและหน้าที่ของรัฐ ซึ่งประชาชนก็ต้องไปศึกษาเรียนรู้รายละเอียดเข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็นในการตรากฎหมาย

บทที่ 5
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

• รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 คุ้มครองสิทธิประชาชนอย่างมากมาย ไม่ต่างกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนแต่ประเด็นทางปฏิบัติ คือ รัฐต้องการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะมาตรา 4 วรรคหนึ่ง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

• ข้อสังเกตของผู้จัดทำเอกสารวิชาการต่อกรณีการใช้ มาตรา 44 ว่าจะมีระยะเวลาสิ้นสุดเมื่อไร ขั้นตอนการยกเลิกเป็นอย่างไร แล้วคำสั่ง/ประกาศ ของ คสช.ทั้งหลายทั้งปวงจะดำเนินการอย่างไร มีเรื่องใดที่จะเป็นกฎหมายถาวรหรือไม่ ทั้งนี้ ผู้ศึกษามีความคิดว่ามาตรา 44 ควรจะยกเลิกเมื่อมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง (ซึ่งการเลือกตั้งจะเกิดเมื่อใดนั้น ยังไม่แน่ชัดว่าจะเกิดขึ้นตามโรดแมฟการปฏิรูปประเทศ มีเพียงแต่การอธิบายขั้นตอนต่างๆของรัฐธรรมนูญที่ดำเนินการอยู่เพียงเท่านั้น)

• แม้ว่ามาตรา 44 จะไม่ใช่เรื่องใหม่ของประเทศไทย ซึ่งในอดีตรัฐธรรมนูญหลายฉบับก็เคยมีมาตราลักษณะเดียวกันนี้มาแล้ว เช่น รัฐธรรมนูญปี 2502, 2519, 2520, 2534 และประเทศอื่นในโลกก็มีการใช้อำนาจแบบนี้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน สถานการณ์สงคราม แต่การใช้มาตรา 44 ของไทยเป็นไปอย่างจำเพาะเจาะจงทำให้กระทบหรือจำกัดสิทธิประชาชนอย่างจำกัด ส่วนคำสั่ง คสช. ส่วนใหญ่ออกมาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของรัฐบาล มีส่วนน้อยเท่านั้นที่เป็นเรื่องความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อย อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาไทยก็มีพัฒนาการที่ดีขึ้น คำสั่งหลายฉบับถูกยกเลิกการบังคับใช้ เช่น การห้ามเดินทางออกนอกประเทศของปัจเจกบุคคล การยกเลิกกฎอัยการศึก

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. ด้านกรอบโครงสร้างทางกฎหมายและรัฐธรรมนูญ

1.1 รัฐควรทบทวนมาตรการทั้งหมดที่บังคับใช้ภายใต้มาตราที่ 44 47 และ 48 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวปี 2557 ที่ให้อำนาจคำสั่งและการละเมิดสิทธิมนุษยชนของ คสช. ถูกต้องตามกฎหมายและไม่ต้องรับผิดในภายหลัง นอกจากนี้ มาตรการต่างๆ ของรัฐบาลไทยที่จะดำเนินต่อไปหลังได้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รวมไปถึงการใช้มาตราที่ 279 (ทำให้คำสั่งของ คสช. เปลี่ยนสถานะเป็นกฎหมาย และจะถูกเพิกถอนได้ด้วยการบังคับใช้ พ.ร.บ. ใหม่เท่านั้น) จะต้องสอดคล้องกับหลักการของ ICCPR เพื่อเอื้อต่อการเยียวยาเหยื่อที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

1.2 ควรยกเลิกบรรดากฎหมายรวมทั้งคำสั่งและประกาศ คสช. ที่จำกัดการใช้สิทธิตามกติกาฯ ตลอดจนคำสั่ง หัวหน้าคสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559 ตลอดจนยกเลิกการเพิกถอนสิทธิที่ได้แจ้งไว้ตามมาตรา 4 ของกติกา ICCPR

1.3 ควรดำเนินการสืบสวนโดยเร็ว อย่างเป็นกลาง อิสระและมีประสิทธิภาพต่อกรณีบังคับให้สูญหาย ซ้อมทรมานและปฏิบัติอย่างโหดร้ายอื่นๆ การเสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัวภายใต้สถานการณ์ขัดแย้ง และให้การเยียวยาและชดเชยความเสียหายอย่างมีประสิทธิผลแก่ผู้เสียหายและครอบครัวเท่าที่เกี่ยวข้อง และดำเนินขั้นตอนที่จำเป็นทั้งหลายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

1.4 กระบวนการจับกุมและคุมขังควรยึดถือกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รวมถึงข้อกำหนดที่ว่าจะต้องนำตัวผู้ต้องคุมขังทุกคนไปปรากฏต่อหน้าผู้พิพากษาโดยเร็วเพื่อโต้แย้งเรื่องความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการคุมขัง

1.5 ควรถ่ายโอนบรรดาคดีพลเรือนที่ต้องถูกพิจารณาคดีในศาลทหารไปยังศาลพลเรือน สั่งให้มีการพิจารณาคดีใหม่ในศาลพลเรือนสำหรับพลเรือนที่ต้องคำพิพากษาของศาลทหารว่ามีความผิด และแก้ไขกฎอัยการศึกและพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เพื่อห้ามการดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหาร

1.6 ควรให้หลักประกันว่าในทุกคดี รวมถึงการดำเนินคดีกับบุคลากรทางทหาร หากจำเลยถูกกล่าวหาว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง อาทิ การสังหารนอกกฎหมาย การบังคับให้สูญหายและการซ้อมทรมาน จะต้องพิจารณาคดีเหล่านี้ในศาลพลเรือน

1.7 ยกเลิกมาตรา 326 ถึง 328 ของประมวลกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติให้เสรีภาพในการแสดงออกเป็นความผิดทางอาญา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยในด้านกฎหมายระหว่างประเทศภายใต้กติกาฯ

1.8 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 14 ของ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพื่อให้หลักประกันว่าจะไม่ถูกนำมาใช้เพื่อทำให้เสรีภาพในการแสดงออกเป็นความผิดทางอาญาไม่ว่าในสถานการณ์เช่นใด

1.9 ให้หลักประกันว่าจะไม่นำมาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญามาใช้ดำเนินคดีกับบุคคลใดที่ใช้สิทธิมนุษยชน รวมถึงเสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคม

1.10 อนุญาตให้มีการจัดกิจกรรมทางการเมืองและสังคมโดยสงบ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับสิทธิของเสรีภาพในการแสดงออก การชุมนุมและสมาคมอย่างสงบ โดยตระหนักว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมเสรีประชาธิปไตย

1.12 ยุติการพิจารณาคดีทั้งปวงต่อบุคคลที่เผชิญกับการสืบสวน การตั้งข้อหา หรือการฟ้องร้องเพียงเพราะพวกเขาใช้สิทธิภายใต้กติกาฯ และให้การเยียวยาพร้อมค่าชดเชยตามความเหมาะสม

2. การประกาศใช้ภาวะฉุกเฉินและการงดใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ

2.1 รัฐควรให้ความสำคัญกับบทบัญญัติในข้อตกลง มาตราที่ 12(1) 14(5) 19 และ 21 ว่าด้วยเรื่องเสรีภาพของการเดินทาง เลือกถิ่นที่อยู่ สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีและโทษที่ได้รับจากศาล เสรีภาพการแสดงออก และเสรีภาพในการชุมนุม ตามลำดับ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถูกรัฐบาลไทยจำกัดตั้งแต่ประกาศกฎอัยการศึก

2.2 กฎหมายเสรีภาพการแสดงออกและการชุมนุมอย่างสงบ รัฐไม่ควรใช้ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ และ พ.ร.บ. การชุมนุม เพื่อกีดกันการวิพากษ์วิจารณ์หรือแสดงความไม่พอใจจากพลเมือง นอกจากนี้รัฐควรปกป้องเสรีภาพการชุมนุมอย่างสงบและไม่ควรกักขังผู้ที่แสดงความเห็นอย่างเสรีที่ไม่ได้เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐและสังคมโดยรวม

3. ด้านโทษประหาร การซ้อมทรมาน การอุ้มหาย และการวิสามัญฆาตกรรมเกินอำนาจที่กฎหมายระบุ

3.1 รัฐบาลไทยควรยกเลิกโทษประหารชีวิต ในกรณีที่จะยังคงไว้ซึ่งโทษประหารชีวิต รัฐบาลควรจำกัดเอาไว้ให้ใช้กับคดีอุกฉกรรจ์ที่เกี่ยวข้องกับการฆาตกรรม

3.2 รัฐควรห้ามไม่ให้มีการทรมาน การวิสามัญฆาตกรรมที่เกินกว่าอำนาจกฎหมายบัญญัติ และการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญด้วยกระบวนการนอกกฎหมาย เมื่อมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น จะต้องมีการสอบสวนอย่างถึงที่สุด

3.3 รัฐควรเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับสาเหตุและชะตากรรมของผู้ที่ถูกบังคับให้หายสาบสูญแจ้งข่าวคราวและความเคลื่อนไหวแก่ญาติของเหยื่อ ควรเยียวยาเหยื่อ และทำให้เหยื่อมั่นใจว่าจะไม่เกิดเหตุการณ์เกิดขึ้นซ้ำรอย

3.4 จัดตั้งกลไกอิสระที่มีหน้าที่ป้องกันการอุ้มหาย การทรมาน และสนับสนุนให้มีการฝึกฝน อบรมด้านสิทธิมนุษยชนและหลักการใช้กำลังกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายและทหาร เพื่อขจัดการทรมาน ทั้งนี้ การฝึกฝน อบรม จะต้องสอดคล้องกับข้อตกลง ของ ICCPR และหลักการพื้นฐานของสหประชาชาติว่าด้วยหลักของการใช้กำลัง

4. สิทธิการได้รับการไต่สวนและการขึ้นศาลทหาร

การนำประชาชนขึ้นไต่สวนในศาลทหารควรเป็นการกระทำในสภาวะที่ไม่ปรกติเท่านั้นและต้องกระทำในเงื่อนไขข้อตกลงของ ICCPR มาตราที่ 14 ว่าด้วยสิทธิการเป็นผู้บริสุทธิ์และความเสมอภาคของพลเมืองต่อหน้ากระบวนการยุติธรรม และควรโอนทั้งคดีที่ตัดสินแล้ว และคดีที่ยังค้างในศาลทหารตั้งแต่ 12 กันยายน 2559 ให้ศาลพลเรือนดำเนินการต่อ

5. สภาพการถูกคุมขัง

รัฐควรมีมาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังและสถานคุมขังด้วยการลดจำนวนผู้ถูกคุมขัง หรือการมีโทษทัณฑ์อย่างอื่นแทนการคุมขัง ทั้งนี้ควรมีมาตรการประกันว่าผู้ต้องขังได้รับการเคารพตามสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์พึงได้รับตามมาตรฐานของสหประชาชาติ

6. การทำหน้าที่ของรัฐสภาในการส่งเสริมด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ปีพุทธศักราช 2561 เป็นช่วงวาระขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เพื่อนับถอยหลังเข้าสู่การเลือกตั้งทั่วไป หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจึงได้เตรียมการรองรับการดำเนินงานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยเฉพาะบทบัญญัติมาตรา 26 เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 77 วรรคหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และมีผลกระทบต่อการดำเนินงานตามพันธกิจของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ทั้งหลักการที่เกี่ยวข้องกับการให้มีกฎหมายที่จำเป็น การปรับปรุงกฎหมาย การดำเนินงานให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่างๆ และหลักการตามมาตรา 77 วรรคสอง ในส่วนของการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย เพื่อประกอบการพิจารณากระบวนการตรากฎหมายในขั้นตอนการพิจารณาของรัฐสภาทุกขั้นตอน นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่สอดคล้องกัน คือ มาตรา 133 (3) ที่กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คนเข้าชื่อเสนอกำหมายตามหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หรือ หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย ดังนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ควรเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และแนวทางการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

7. การใช้กลไกกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รัฐควรสนับสนุนให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นอิสระ ให้สอดคล้องกับหลักการในข้อตกกรุงปารีส ในการประชุมใหญ่แห่งสหประชาชาติ ที่ 48/134 ว่าด้วยหน้าที่ขององค์กรสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และภาระหน้าที่ในการคุ้มครองผู้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว นอกจากนี้ รัฐบาลไทยควรเผยแพร่พิธีสารทั้งสองตัวของ ICCPR รายงานสถานการณ์ครั้งที่ 2 และรายงานข้อสรุปจากคณะกรรมการอย่างกว้างขวางสู่หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและสาธารณชน เพื่อสร้างความตระหนักถึงสิทธิที่ได้ระบุเอาไว้ในข้อตกลง ทั้งนี้ รัฐไทยควรจัดทำรายงานสถานการณ์ส่งอีกครั้งให้ตรงเวลาในรอบต่อไป วันที่ 29 มีนาคม 2564

.....

บรรณานุกรม

กองส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ.(2548).กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ.สรุปสาระสำคัญจาก**เอกสารข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติต่อรายงานฉบับแรกของไทยเรื่องการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(International Covenant on Civil and Political Rights)** ฉบับแปลวันที่ 16 สิงหาคม 2548.

คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ.(2559).**ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.**จุลสารรัฐธรรมนูญ ฉบับปฏิรูปเป็นอย่างไร.ปีที่ 1 ฉบับที่ 7 ปักษ์แรกเมษายน 2559.

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ.(2559).**คำอธิบายสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ.**12 เมษายน 2559.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.(2558) **จุลสารรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปเป็นอย่างไร.**ปีที่ 1 ฉบับที่ 10 ปักษ์แรก กรกฎาคม 2558.

ราชบัณฑิตยสถาน.(2556).**พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม.**กรุงเทพ : บริษัทศิริวัฒนาอินเตอร์พรินท์ จำกัด มหาชน 2556.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.(2558).**ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.**สำนักการพิมพ์.

สื่ออิเลคทรอนิกส์

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.**พันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ไทยเข้าร่วม**สืบค้นทางอิเลคทรอนิกส์ http://www.nhrc.or.th/เมื่อวันที่ 3มิถุนายน2561.

กระทรวงการต่างประเทศ.**กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง.**สืบค้นทางอิเลคทรอนิกส์ http://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism/ICCPR.php.วันที่ 15 มิถุนายน 2561.

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน.**สืบค้นทางอิเลคทรอนิกส์http://www.tlhr2014.com/th/?p=3659.** วันที่ 13 มีนาคม 2561.

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

(International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)

อารัมภบท

รัฐภาคีแห่งกติกานี้

พิจารณาว่า ตามหลักการที่ได้ประกาศไว้ในกฎบัตรสหประชาชาตินั้น การยอมรับในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดและสิทธิที่เท่าเทียมกันและไม่อาจเพิกถอนได้ของสมาชิกทั้งปวงของมวลมนุษยชาตินั้นเป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติธรรมในโลก

ยอมรับว่า สิทธิเหล่านี้มาจากศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์

ยอมรับว่า ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อุดมการณ์ที่ว่าเสรีชนอุปโภคเสรีภาพทางพลเมืองและเสรีภาพทางการเมือง และโดยปราศจากความกลัวและความต้องการนั้นสามารถสัมฤทธิ์ผลหากมีการสร้างสภาวะซึ่งทุกคนจะอุปโภคสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้งสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ถึง พันธกรณีแห่งรัฐบาลภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติที่จะส่งเสริมการเคารพและการยอมรับโดยสากลต่อสิทธิและเสรีภาพมนุษยชน

ตระหนักว่า ปัจเจกบุคคลซึ่งมีหน้าที่ต่อปัจเจกบุคคลอื่นและต่อประชาคมของตนมีความรับผิดชอบที่จะเพียรพยายามในการส่งเสริมและการยอมรับสิทธิที่รับรองไว้ในกติกานี้

ลงกันในข้อต่อไปนี้

ภาค ๑

ข้อ ๑

๑. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยอาศัยสิทธินั้น ประชาชนจะกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรี รวมทั้งดำเนินการอย่างเสรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตน

๒. เพื่อจุดมุ่งหมายของตน ประชาชนทั้งปวงอาจจัดการโภคทรัพย์และทรัพยากรธรรมชาติของตนได้อย่างเสรี โดยไม่กระทบต่อพันธกรณีใด ๆ อันเกิดจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และกฎหมายระหว่างประเทศ ประชาชนจะไม่ถูกลิดรอนจากวิถีทางแห่งการยังชีพของตนไม่ว่าในกรณีใด ๆ

ภาคผนวก

๓. รัฐภาคีแห่งกติกานี้ รวมทั้งผู้รับผิดชอบในการบริหารดินแดนที่ไม่ได้ปกครองตนเอง และดินแดนในภาวะทรัสตี จะส่งเสริมสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเองให้บรรลุผลเป็นจริง และต้องเคารพสิทธินั้นตามบทบัญญัติแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

ภาค ๒

ข้อ ๒

๑. รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพปละประกันแก่ปัจเจกบุคคลทั้งปวงภายในดินแดนของตนและภายใต้เขตอำนาจของตนในสิทธิทั้งหลายที่รับรองไว้ในกติกานี้โดยปราศจากการแบ่งแยกใด ๆ อาทิ เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

๒. ในกรณีที่ยังไม่มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรือมาตรการอื่นใด รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะดำเนินการตามขั้นตอนที่จำเป็น ตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของตนและบทบัญญัติแห่งกติกานี้เพื่อให้มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรือมาตรการอื่นใดทีอาจจำเป็น เพื่อให้สิทธิทั้งหลายที่รับรองไว้ในกติกานี้เป็นผล

๓. รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะ

(ก) ประกันว่า บุคคลใดที่สิทธิหรือเสรีภาพของตนซึ่งรับรองไว้ในกติกานี้ถูกละเมิดต้องได้รับการเยียวยาอย่างเป็นผลจริงจัง โดยไม่ต้องคำนึงว่าการละเมิดนั้นจะกระทำโดยบุคคลผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่

(ข) ประกันว่า บุคคลใดที่เรียกร้องการเยียวยาดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาจากฝ่ายตุลาการ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติที่มีอำนาจ หรือจากหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจตามที่กำหนดไว้ โดยระบบกฎหมายของรัฐ และจะพัฒนาหนทางการเยียวยาด้วยกระบวนการยุติธรรมทางศาล

(ค) ประกันว่า เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจต้องบังคับการให้การเยียวยานั้นเป็นผล

ข้อ ๓

รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะประกันสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี ในการที่จะอุปโภคสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองทั้งปวงที่ได้ระบุไว้ในกติกานี้

ข้อ ๔

๑. ในภาวะฉุกเฉินสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติ และได้มีการประกาศภาระนั้นอย่างเป็นทางการแล้ว รัฐภาคีแห่งกติกานี้อาจใช้มาตรการที่เป็นการเลี่ยงพันธกรณีของตนภายใต้กติกานี้ได้เพียงเท่าที่จำเป็นตามความฉุกเฉินของสถานการณ์ ทั้งนี้ มาตรการเช่นว่านั้นจะต้องไม่ขัดแย้งต่อพันธกรณีอื่น ๆ ของตน ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติเพียงเหตุแห่งเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา หรือเผ่าพันทางสังคม

๒. การเลี่ยงพันธกรณีตามข้อ ๖ ข้อ ๗ ข้อ ๘ (วรรค ๑ และ ๒) ข้อ ๑๑ ข้อ ๑๕ ข้อ ๑๖ และข้อ ๑๘ ไม่อาจทำได้ภายใต้บทบัญญัติของข้อนี้

๓. รัฐภาคีใดแห่งกติกานี้ที่ใช้สิทธิเลี่ยงดังกล่าวต้องแจ้งรัฐภาคีอื่นแห่งกติกานี้โดยทันทีเพื่อให้ทราบถึงบทบัญญัติซึ่งตนได้เลี่ยงและเหตุผลแห่งการเลี่ยงดังกล่าว โดยให้เลขาธิการสหประชาชาติเป็นสื่อกลาง ให้มีการแจ้งโดยผ่านสื่อเดิมในวันที่รัฐนั้นยุติการเลี่ยงดังกล่าว

ข้อ ๕

๑. ไม่มีความใดในกติกานี้ที่อาจนำไปตีความไปในทางที่จะให้รัฐใด กลุ่มหรือบุคคลใดได้สิทธิที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรม หรือกระทำการใดอันมีจุดมุ่งหมายในการทำลายสิทธิและเสรีภาพประกาใดที่รับรองไว้ในกติกานี้หรือเป็นการจำกัดสิทธินั้นยิ่งไปกว่าที่ได้บัญญัติไว้ในกติกานี้

๒. จะต้องไม่มีการจำกัดหรือเลี่ยงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรอง หรือที่มีอยู่ในรัฐภาคีใดในกติกานี้ซึ่งเป็นไปตามกฎหมาย อนุสัญญา กฎระเบียบ หรือจารีตประเพณี โดยอ้างว่ากติกานี้ไม่รับรองสิทธิเช่นว่านั้น หรือรับรองสิทธินั้นในระดับที่ด้อยกว่า

ภาค ๓

ข้อ ๖

๑. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตมาแต่กำเนิด สิทธินี้ต้องได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย บุคคลจะต้องไม่ถูกทำให้เสียชีวิตโดยอำเภอใจ

๒. ในประเทศที่ยังมิได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตอาจกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดตามกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะกระทำความผิด และไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกติกานี้ และต่อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ การลงโทษเช่นว่านี้จะกระทำได้ก็แต่โดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจ

๓. ในกรณีที่การทำให้เสียชีวิตมีลักษณะเป็นอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์ ย่อมเป็นที่เข้าใจว่าข้อนี้มิได้ให้อำนาจรัฐภาคีใดแห่งกติกานี้ในอันที่จะเลี่ยงจากพันธกรณีใดที่มีตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและการลงโทษอาชญากรรมล้างเผ่าพันธุ์

๔. บุคคลใดต้องคำพิพากษาประหารชีวิต ย่อมมีสิทธิขออภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษา การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษาประหารชีวิตอาจให้ได้ในทุกกรณี

๕. บุคคลอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี กระทำความผิดจะถูกพิพากษาประหารชีวิตมิได้ และจะดำเนินการประหารชีวิตสตรีขณะมีครรภ์มิได้

๖. รัฐภาคีใดแห่งกตินี้จะยกข้อนี้ขึ้นอ้างเพื่อประวิง หรือขัดขวางการยกเลิกโทษประหารชีวิตมิได้

ข้อ ๗

บุคคลจะถูกทรมาน หรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลจะถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมอย่างเสรีของบุคคลนั้นมิได้

ข้อ ๘

๑. บุคคลจะถูกเอาตัวลงเป็นทาสมิได้ การเอาคนลงเป็นทาสและการค้าทาสทุกรูปแบบจะต้องถูกห้าม

๒. บุคคลจะถูกบังคับให้ตกอยู่ในภาวะเยี่ยงทาสมิได้

๓. (ก) บุคคลจะถูกเกณฑ์แรงงานหรือบังคับใช้แรงงานมิได้

(ข) ในประเทศที่การลงโทษจำคุกควบกับการทำงานหนักเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่งความในวรรค ๓ (ก) มิได้ห้ามการทำงานหนักตามคำพิพากษาที่ให้ลงโทษเช่นว่านั้นของศาลที่มีอำนาจ

(ค) เพื่อวัตถุประสงค์ของวรรคนี้ คำว่า "แรงงานที่ถูกเกณฑ์หรือถูกบังคับ" ไม่หมายรวมถึง

(๑) งานหรือบริการใด ซึ่งมิได้อ้างถึงในอนุวรรค (ข) ซึ่งโดยปกติบุคคลผู้ถูกควบคุมโดยผลของคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของศาล หรือบุคคลผู้อยู่ระหว่างการปล่อยตัวจากการควบคุมโดยมีเงื่อนไปต้องกระทำตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๒) การปฏิบัติงานใดในลักษณะทางทหาร และการรับใช้ชาติที่กฎหมายกำหนดให้ผู้คัดค้านการเป็นทหารเพราะขัดกับมโนธรรมต้องปฏิบัติ ในประเทศที่ยอมรับการคัดค้านเช่นว่านั้น

(๓) การเกณฑ์ให้ปฏิบัติงานใดในกรณีฉุกเฉินหรือกรณีภัยพิบัติที่คุกคามความอยู่รอดหรือความผาสุกของชุมชน

(๔) งานหรือบริการใดอันเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ปกติของพลเมือง

ข้อ ๙

๑. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกลิดรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

๒. ในขณะจับกุม บุคคลใดที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และจะต้องได้รับแจ้งถึงข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน

๓. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะจะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนอื่นของกระบวนพิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา เมื่อถึงวาระนั้น

๔. บุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือการควบคุม มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ตัดสินโดยไม่ชักช้า ถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมผู้นั้น และหากการควบคุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวไป

๕. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน

ข้อ ๑๐

๑. บุคคลทั้งปวงที่ถูกลิดรอนเสรีภาพต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรม และความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดแห่งความเป็นมนุษย์

๒. (ก) ยกเว้นในสภาพการณ์พิเศษ ผู้ต้องหาต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องโทษ และต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้เหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่ผู้ต้องโทษ

(ข) ต้องแยกผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ และให้นำตัวขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

๓. ระบบราชทัณฑ์ต้องประกอบด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้นักโทษกลับตัวและฟื้นฟูทางสังคม ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ และต้องได้รับการปฏิบัติให้เหมาะสมกับวัยและสถานะทางกฎหมาย

ข้อ ๑๑

บุคคลจะถูกจำคุกเพียงเพราะเหตุว่าไม่สามารถปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญามิได้

ข้อ ๑๒

๑. บุคคลทุกคนที่อยู่ในดินแดนของรัฐใดโดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมมีสิทธิในเสรีภาพในการโยกย้าย และเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในดินแดนของรัฐนั้น

๒. บุคคลทุกคนย่อมมีเสรีที่จะออกจากประเทศใด ๆ รวมทั้งประเทศของตนได้

๓. สิทธิดังกล่าวข้างต้นไม่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดใด ๆ เว้นแต่เป็นข้อจำกัดตามกฎหมาย และที่จำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชนหรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และข้อจำกัดนั้นสอดคล้องกับสิทธิอื่น ๆ ที่รับรองไว้ในกติกานี้

๔. บุคคลจะถูกลิดรอนสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนโดยอำเภอใจมิได้

ข้อ ๑๓

คนต่างด้าวผู้อยู่ในดินแดนของรัฐภาคีแห่งกติกานี้โดยชอบด้วยกฎหมายอาจถูกไล่ออกจากรัฐนั้นได้โดยคำวินิจฉัยอันได้มาตามกฎหมายเท่านั้น และผู้นั้นย่อมได้รับอนุญาตให้ชี้แจงแสดงเหตุผลคัดค้านการขับไล่ออกจากรัฐนั้น และขอให้มีการทบทวนเรื่องของตนโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ หรือบุคคล หรือคณะบุคคล ที่แต่งตั้งขึ้นเฉพาะการนี้โดยเจ้าหน้าที่ผู้มี

อำนาจโดยได้รับอนุญาตให้มีผู้แทนเพื่อวัตถุประสงค์ข้างต้น ได้เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลจำเป็นอย่างอื่นด้านความมั่นคงแห่งชาติ

ข้อ ๑๔

๑. บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่ากระทำผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีอำนาจ มีความเป็นอิสระ และเป็นกลาง สื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตยหรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้เสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญา หรือคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผย เว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชน หรือเป็นกระบวนพิจารณาเกี่ยวด้วยข้อพิพาทของคู่สมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก

๒. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

๓. ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดี และติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเอง หรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือก สิทธิที่บุคคลได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย หากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ในกรณีใด ๆ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทน ในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน

(จ) สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน

(ฉ) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเอง หรือให้รับสารภาพผิด

๔. ในกรณีของบุคคลที่เป็นเด็กหรือเยาวชน วิธีพิจารณาความให้เป็นไปโดยคำนึงถึงอายุ และความปรารถนาที่จะส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของบุคคลนั้น

๕. บุคคลทุกคนที่ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะให้คณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการลงโทษและคำพิพากษาโดยเป็นไปตามกฎหมาย

๖. เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษในความผิดอาญา และภายหลังจากนั้นมีการกลับคำพิพากษาที่ให้ลงโทษบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นได้รับอภัยโทษ โดยเหตุที่มีข้อเท็จจริงใหม่หรือมีข้อเท็จจริงที่ได้ค้นพบใหม่อันแสดงให้เห็นว่าได้มีการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่มิชอบ บุคคลที่ได้รับความทุกข์อันเนื่องมาจากการลงโทษตามผลของคำพิพากษาลงโทษเช่นว่า ต้องได้รับการชดเชยตามกฎหมายเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงที่ยังไม่รู้ให้ทันเวลาเป็นผลจากบุคคลนั้นทั้งหมด หรือบางส่วน

๗. บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ หรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ

ข้อ ๑๕

๑. บุคคลย่อมไม่ต้องรับผิดทางอาญา เพราะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใดซึ่งในขณะที่กระทำไม่เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ และจะลงโทษให้หนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะที่ได้กระทำความผิดอาญาไม่ได้ หากภายหลังการกระทำความผิดนั้นได้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดโทษเบาลง ผู้กระทำผิดย่อมได้รับประโยชน์จากบทบัญญัตินั้น

๒. ความในข้อนี้ย่อมไม่กระทบต่อการพิจารณาคดี และการลงโทษบุคคลซึ่งได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดอันเป็นความผิดอาญาตามหลักกฎหมายทั่วไปอันเป็นที่รับรองโดยประชาคมนานาชาติในขณะที่มีการกระทำนั้น

ข้อ ๑๖

บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกแห่งหน

ข้อ ๑๗

๑. บุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน หรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายมิได้ และจะถูกลบหลู่เกียรติและชื่อเสียงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมิได้

๒. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมิให้ถูกแทรกแซงหรือลบหลู่เช่นว่านั้น

ข้อ ๑๘

๑. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้ย่อมรวมถึงเสรีภาพในการมีหรือนับถือศาสนา หรือมีความเชื่อตามคตินิยมของตน และเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของตนโดยการสักการบูชา การปฏิบัติ การประกอบพิธีกรรม และการสอน ไม่ว่าจะโดยลำพังตัวเอง หรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าต่อสาธารณชน หรือเป็นการส่วนตัว

๒. บุคคลจะถูกบีบบังคับให้เสื่อมเสียเสรีภาพในการมีปรือนับถือศาสนาหรือความเชื่อตามคตินิยมของตนมิได้

๓. เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของบุคคลอาจอยู่ภายใต้บังคับแห่งข้อจำกัดเฉพาะที่บัญญัติโดยกฎหมาย และตามความจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สุขอนามัย หรือศีลธรรมของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐานของบุคคลอื่นเท่านั้น

๔. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมายในการให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กตามความเชื่อของตน

ข้อ ๑๙

๑. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็นโดยปราศจากการแทรกแซง

๒. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ ไม่ว่าด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก

๓. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรค ๒ ของข้อนี้ ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษควบคู่ไปด้วย การใช้สิทธิดังกล่าวอาจมีข้อจำกัดในบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ข้อจำกัดนั้นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นต่อ

(ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

(ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน

ข้อ ๒๐

๑. การโฆษณาชวนเชื่อใด ๆ เพื่อการสงคราม เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย

๒. การสนับสนุนให้เกิดความเกลียดชังในชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา ซึ่งยั่วยุให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเป็นปฏิปักษ์ หรือการใช้ความรุนแรง เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย

ข้อ ๒๑

สิทธิในการชุมนุมโดยสงบย่อมได้รับการรับรอง การจำกัดการใช้สิทธินี้จะกระทำมิได้นอกจากจะกำหนดโดยกฎหมายและเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัยความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชนหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

ข้อ ๒๒

๑. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม รวมทั้งสิทธิที่จะก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องประโยชน์ของตน

๒. การจำกัดการใช้สิทธินี้จะกระทำมิได้ นอกจากจะกำหนดโดยกฎหมายและเพียงเท่าที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมของประชาชน หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ความในข้อนี้ไม่ห้ามการวางข้อจำกัดอันชอบด้วยกฎหมายในการใช้สิทธินี้ของทหารและตำรวจ

๓. ความในข้อนี้ไม่ให้อำนาจรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาว่าด้วยเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคมและว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในการจัดตั้ง ค.ศ. ๑๙๔๘ ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศในอันที่จะมีมาตรการทางนิติบัญญัติ หรือบังคับใช้กฎหมายในลักษณะที่จะกระทบต่อหลักประกันต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาดังกล่าว

ข้อ ๒๓

๑. ครอบครัวเป็นหน่วยรวมของสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นธรรมชาติ และย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

๒. สิทธิของชายและหญิงในวัยที่อาจสมรสได้ในการที่จะสมรสและมีครอบครัวย่อมได้รับการรับรอง

๓. การสมรสจะกระทำโดยปราศจากความยินยอมอย่างเต็มใจของผู้ที่เจตนาจะสมรสกันมิได้

๔. รัฐภาคีแห่งกติกานี้จะดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อประกันความเสมอภาคแห่งสิทธิและความรับผิดชอบของคู่สมรสในการที่จะสมรส ระหว่างการสมรสและเมื่อการสมรสสิ้นสุดลง ในกรณีการสิ้นสุดของการสมรส จะต้องมีบทบัญญัติเพื่อการคุ้มครองที่จำเป็นแก่บุตร

ข้อ ๒๔

๑. เด็กทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยมาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็นตามสถานะของผู้เยาว์ จากครอบครัวของตน สังคมและรัฐ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน หรือกำเนิด

๒. เด็กทุกคนต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีภายหลังการเกิด และต้องมีชื่อ

๓. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ

ข้อ ๒๕

พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิและโอกาส โดยปราศจากความแตกต่างดังกล่าวไว้ในข้อ ๒ และโดยปราศจากข้อจำกัดอันไม่สมควร

(ก) ในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจโดยตรง หรือผ่านทางผู้แทนซึ่งได้รับเลือกมาอย่างเสรี

(ข) ในการที่จะออกเสียงหรือได้รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งอันแท้จริงตามวาระซึ่งมีการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และโดยการลงคะแนนลับเพื่อประกันการแสดงเจตนาโดยเสรีของผู้เลือก

(ค) ในการที่จะเข้าถึงการบริการสาธารณะในประเทศของตน ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปแห่งความเสมอภาค

ข้อ ๒๖

บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ในกรณีนี้ กฎหมายจะต้องห้ามการเลือกปฏิบัติใด ๆ และต้องประกันการคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเป็นผลจริงจังจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลใด เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

ข้อ ๒๗

ในรัฐทั้งหลายซึ่งมีชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนา หรือภาษาอยู่ บุคคลผู้เป็นชนกลุ่มน้อยดังกล่าวจะไม่ถูกปฏิเสธสิทธิในอันที่จะมีวัฒนธรรมของตนเอง หรือนับถือและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของตนเอง หรือใช้ภาษาของตนเอง ภายในชุมชนร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ของชนกลุ่มน้อยด้วยกัน

ภาค ๔

ข้อ ๒๘

๑. ให้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขึ้นคณะหนึ่ง (ซึ่งต่อไปในกติกานี้เรียกว่าคณะกรรมการ) คณะกรรมการนี้ประกอบด้วยกรรมการสิบแปดคน และปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ต่อไปนี้

๒. คณะกรรมการจะประกอบด้วยคนชาติของรัฐภาคีแห่งกติกานี้ซึ่งเป็นผู้มีศีลธรรมสูง และมีความสามารถเป็นที่ยอมรับในด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ของการมีกรรมการบางคนผู้มีประสบการณ์ทางกฎหมายร่วมอยู่ด้วย

๓. กรรมการของคณะกรรมการนี้จะได้รับเลือกตั้ง และปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเฉพาะตัว

ข้อ ๒๙

๑. กรรมการของคณะกรรมการนี้จะได้รับเลือกตั้งโดยวิธีลงคะแนนลับจากรายนามบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติดังที่ระบุไว้ในข้อ ๒๘ และได้รับการเสนอนามเพื่อการนี้โดยรัฐภาคีแห่งกติกานี้

๒. รัฐภาคีแห่งกติกานี้แต่ละรัฐอาจเสนอนามบุคคลได้ไม่เกินสองคน บุคคลเหล่านี้จะต้องเป็นคนชาติของรัฐที่เสนอนาม

๓. บุคคลมีสิทธิได้รับการเสนอนามซ้ำอีกได้

ข้อ ๓๐

๑. การเลือกตั้งครั้งแรกจะมีขึ้นไม่ช้ากว่าหกเดือน นับแต่วันถัดจากวันที่กติกานี้มีผลใช้บังคับ

๒. นอกเหนือจากการเลือกตั้งเพื่อแทนตำแหน่งว่างตามข้อ ๓๔ เลขาธิการสหประชาชาติต้องส่งคำเชิญเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังรัฐภาคีแห่งกติกานี้อย่างน้อยที่สุดสี่เดือนก่อนวันเลือกตั้งคณะกรรมการแต่ละครั้ง เพื่อให้รัฐภาคีเสนอรายนามกรรมการภายในสามเดือน

๓. เลขาธิการสหประชาชาติต้องจัดทำรายนามบุคคลทุกคนซึ่งได้รับการเสนอนามตามลำดับอักษร พร้อมทั้งระบุรัฐภาคีที่เสนอนามเหล่านั้น และต้องเสนอรายนามดังกล่าวไปยังรัฐภาคีแห่งกติกานี้ไม่ช้ากว่าหนึ่งเดือนก่อนวันเลือกตั้งแต่ละครั้ง

๔. การเลือกตั้งกรรมการของคณะกรรมการนี้จะกระทำในการประชุมรัฐภาคีแห่งกติกานี้ซึ่งเรียกประชุมโดยเลขาธิการสหประชาชาติ และกระทำ ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ โดยในการประชุมดังกล่าวซึ่งประกอบด้วยรัฐภาคีแห่งกติกานี้จำนวนสองในสามเป็นองค์ประชุม บุคคลซึ่งได้รับเลือกตั้งเป็นคณะกรรมการจะต้องเป็นผู้ได้รับการเสนอนามซึ่งได้รับคะแนนเสียงจำนวนสูงที่สุดและเป็นเสียงข้างมากโดยเด็ดขาดของคะแนนเสียงจากผู้แทนรัฐภาคีที่เข้าประชุมและใช้สิทธิออกเสียง

ข้อ ๓๑

๑. คณะกรรมการจะมีคนชาติจากรัฐเดียวกันเกินกว่าหนึ่งคนไม่ได้

๒. ในการเลือกตั้งคณะกรรมการ ให้คำนึงถึงการกระจายสัดส่วนจำนวนกรรมการตามเขตภูมิศาสตร์อย่างทัดเทียมกันของสมาชิกภาพและการเป็นตัวแทนของรูปแบบที่แตกต่างกันของอารธรรมและระบบกฎหมายหลัก

ข้อ ๓๒

๑. กรรมการของคณะกรรมการนี้จะได้รับเลือกตั้งให้อยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี และมีสิทธิได้รับเลือกตั้งใหม่ได้หากได้รับการเสนอนามซ้ำอีก อย่างไรก็ตาม วาระของกรรมการเก้าคนซึ่งได้รับเลือกในการเลือกตั้งครั้งแรกจะสิ้นสุดลงเมื่อครบกำหนดสองปี โดยประธานในที่ประชุมตามที่อ้างถึงในข้อ ๓๐ วรรค ๔ จะเป็นผู้คัดเลือกโดยการจับสลากรายนามกรรมการทั้งเก้าคนนี้ทันทีหลังการเลือกตั้งครั้งแรก

๒. การเลือกตั้งเมื่อสิ้นสุดวาระการดำรงตำแหน่ง ให้เป็นไปตามข้อก่อน ๆ ในภาคนี้ของกติกานี้

ข้อ ๓๓

๑. หากในความเห็นเป็นเอกฉันท์ของกรรมการอื่น กรรมการผู้หนึ่งผู้ใดในคณะกรรมการนี้ได้หยุดการปฏิบัติหน้าที่ของตนไม่ว่าด้วยสาเหตุใด นอกเหนือจากการขาดการปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะชั่วคราว ประธานคณะกรรมการจะต้องแจ้งเลขาธิการสหประชาชาติซึ่งจะเป็นผู้ประกาศให้ทราบโดยทั่วกันต่อไปว่าตำแหน่งของกรรมผู้นั้นว่าง

๒. ในกรณีที่กรรมการผู้หนึ่งผู้ใดของคณะกรรมการนี้ตายหรือลาออก ประธานจะต้องแจ้งโดยทันทีไปยังเลขาธิการสหประชาชาติซึ่งจะเป็นผู้ประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่าตำแหน่งดังกล่าวว่างนับแต่วันที่กรรมการผู้นั้นตายหรือวันที่การลาออกมีผล

ข้อ ๓๔

๑. เมื่อมีการประกาศตำแหน่งว่างตามข้อ ๓๓ และถ้าวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการซึ่งจะถูกแทนที่ยังไม่สิ้นสุดลงภายในหกเดือนนับจากการประกาศตำแหน่งว่าง เลขาธิการสหประชาชาติต้องแจ้งไปยังรัฐภาคีแห่งกติกานี้แต่ละรัฐซึ่งแต่ละรัฐนั้นอาจยื่นรายนามผู้ได้รับการเสนอนามภายในสองเดือนตามข้อ ๒๙ เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดหาผู้เข้าแทนตำแหน่งที่ว่าง

๒. เลขาธิการสหประชาชาติต้องจัดทำรายนามบุคคลทุกคนซึ่งได้รับการเสนอนามตามลำดับอักษร และต้องเสนอรายนามดังกล่าวไปยังรัฐภาคีแห่งกติกานี้ จากนั้นให้มีการเลือกตั้งเพื่อแทนตำแหน่งที่ว่างตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในภาคนี้ของกติกานี้

๓. กรรมการของคณะกรรมการนี้ที่ได้รับเลือกเพื่อแทนตำแหน่งที่ว่างดังที่ประกาศไว้ตามข้อ ๓๓ จะอยู่ในตำแหน่งเพียงเท่าวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามบทบัญญัติในข้อนั้น

ข้อ ๓๕

โดยความเห็นชอบของสมัชชาสหประชาชาติ กรรมการของคณะกรรมการนี้ย่อมได้รับค่าตอบแทนจากแหล่งการเงินของสหประชาชาติตามข้อกำหนดและเงื่อนไขซึ่งสมัชชาสหประชาชาติพิจารณากำหนดโดยคำนึงถึงความสำคัญของภาระรับผิดชอบของคณะกรรมการ

ข้อ ๓๖

เลขาธิการสหประชาชาติจะจัดเจ้าหน้าที่และสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามกติกานี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ ๓๗

๑. เลขาธิการสหประชาชาติจะเรียกประชุมคณะกรรมการเป็นครั้งแรก ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ

๒. ภายหลังการประชุมครั้งแรก คณะกรรมการต้องประชุมตามเวลาที่กำหนดในระเบียบข้อบังคับการประชุม

๓. โดยปกติคณะกรรมการจะประชุมกัน ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ หรือ สำนักงานสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา

ข้อ ๓๘

ก่อนเริ่มการปฏิบัติหน้าที่ กรรมการทุกคนของคณะกรรมการนี้จะต้องปฏิญาณตนต่อที่ประชุมอันเปิดเผยของคณะกรรมการว่า ตนจะปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ลำเอียงและโดยมีมโนธรรม

ข้อ ๓๙

๑. คณะกรรมการจะเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของคณะกรรมการ โดยมีวาระคราวละสองปี เจ้าหน้าที่ดังกล่าวอาจได้รับเลือกตั้งซ้ำได้

๒. คณะกรรมการจะกำหนดระเบียบข้อบังคับการประชุมของตน แต่ระเบียบข้อบังคับการประชุมเหล่านี้นอกเหนือจากประการอื่นแล้ว จะต้องกำหนดว่า

(ก) กรรมการสิบสองคนจะประกอบเป็นองค์ประชุม

(ข) การตัดสินใจต่าง ๆ ของคณะกรรมการให้กระทำโดยเสียงข้างมากของกรรมการที่เข้าประชุม

ข้อ ๔๐

๑. รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะเสนอรายงานว่าด้วยมาตรการต่าง ๆ ซึ่งรัฐนั้น ๆ ได้รับไว้ในอันที่จะทำให้สิทธิที่ได้รับรองไว้ในกติกานี้เป็นผลจริง และว่าด้วยความก้าวหน้าในการอุปโภคสิทธิเหล่านั้น

(ก) ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่กติกานี้มีผลใช้บังคับสำหรับรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ

(ข) ภายหลังจากนั้น เมื่อใดก็ตามที่คณะกรรมการร้องขอ

๒. ให้ส่งรายงานทั้งปวงต่อเลขาการสหประชาชาติผู้ซึ่งจะนำส่งต่อไปให้คณะกรรมการพิจารณา รายงานนั้นให้ระบุปัจจัยปละอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งกระทบต่อการปฏิบัติตามกติกานี้ หากมี

๓. ภายหลังจากที่ได้หารือกับคณะกรรมการแล้ว เลขาธิการสหประชาชาติอาจนำส่งสำเนารายงานบางส่วนเท่าที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของทบวงการชำนัญพิเศษใดไปยังทบวงการชำนัญพิเศษที่เกี่ยวข้องนั้น

๔. ให้คณะกรรมการศึกษารายงานที่รัฐภาคีแห่งกติกานี้ได้เสนอ คณะกรรมการจะจัดส่งรายงานของตนและความเห็นทั่วไปตามที่เห็นสมควรไปยังรัฐภาคีนั้น ๆ คณะกรรมการอาจส่งความเห็นดังกล่าวพร้อมด้วยสำเนารายงานที่ได้รับจากรัฐภาคีแห่งกติกานี้ไปยังคณะมนตรีเศรษฐกิจ และสังคมด้วย

๕. รัฐภาคีแห่งกติกานี้อาจเสนอข้อสังเกตต่อความเห็นที่ได้ให้ไว้ตามวรรค ๔ ของข้อนี้ต่อคณะกรรมการ

ข้อ ๔๑

๑. รัฐภาคีแห่งกติกานี้อาจประกาศตามบทบัญญัติในข้อนี้ ในเวลาใด ๆ ว่าตนยอมรับอำนาจของคณะกรรมการในอันที่จะรับและพิจารณาคำแจ้งที่มีผลว่ารัฐภาคีหนึ่งกล่าวอ้างว่ารัฐภาคีอีกรัฐหนึ่งไม่ได้ปฏิบัติตามพันธกรณีของตนตามกติกานี้ การรับและพิจารณาคำแจ้งตามข้อนี้จะกระทำได้ต่อเมื่อเป็นคำแจ้งซึ่งได้เสนอโดยรัฐภาคีซึ่งได้ประกาศยอมรับอำนาจของคณะกรรมการแล้ว คณะกรรมการจะไม่รับคำแจ้งใด ๆ หากคำแจ้งนั้นเกี่ยวข้องกับรัฐภาคีซึ่งมิได้ทำคำประกาศเช่นว่านั้น การพิจารณาคำแจ้งที่ได้รับตามข้อนี้ให้เป็นไปตามวิธีพิจารณาต่อไปนี้

(ก) ถ้ารัฐภาคีหนึ่งแห่งกติกานี้พิจารณาเห็นว่ารัฐภาคีอีกรัฐหนึ่งมิได้ทำให้บทบัญญัติแห่งกติกานี้มีผลจริง รัฐนั้นอาจทำคำแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังรัฐภาคีอีกรัฐหนึ่งนั้น ภายในเวลาสามเดือนนับแต่วันที่ได้รับคำแจ้ง ให้รัฐที่ได้รับแจ้งตอบรัฐที่ส่งคำแจ้งโดยทำเป็นคำอธิบายหรือคำแถลงอื่นเป็นลายลักษณ์อักษรชี้แจงรายละเอียดของเรื่องซึ่งควรรวมถึงการอ้างอิงกระบวนการภายในของรัฐนั้นและการเยียวยาที่ได้ดำเนินการไปหรือที่อยู่ระหว่างดำเนินการ หรือที่มีอยู่ ทั้งนี้เท่าที่เกี่ยวข้องและเป็นไปได้

(ข) ถ้ากรณีที่เกิดขึ้นยังไม่ได้รับการปรับแก้ให้เป็นที่พอใจแก่รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่ายภายในหกเดือนนับแต่วันที่รัฐผู้รับได้รับคำร้องเรียนครั้งแรก รัฐใดรัฐหนึ่งย่อมมีสิทธิที่จะเสนอกรณีดังกล่าวต่อคณะกรรมการ โดยแจ้งให้คณะกรรมการและอีกรัฐหนึ่งทราบ

(ค) คณะกรรมการจะดำเนินการกับกรณีที่เสนอมาได้ก็ต่อเมื่อเป็นที่แน่ใจแก่คณะกรรมการแล้วว่า การเยียวยาภายในประเทศได้นำมาใช้โดยถึงที่สุดแล้วโดยสอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป หลักเกณฑ์นี้ไม่ใช้บังคับ ในกรณีที่การเยียวยาจะเนิ่นนานออกไปอย่างไม่มีเหตุผลอันสมควร

(ง) ให้คณะกรรมการจัดประชุมลับ เมื่อมีการพิจารณาคำร้องเรียนตามข้อนี้

(จ) ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของอนุวรรค (ค) คณะกรรมการจะช่วยเป็นสื่อกลางให้แก่รัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อการหาข้อยุติฉันเพื่อนบนพื้นฐานแห่งความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐานที่ได้รับรองไว้ในกติกานี้

(ฉ) คณะกรรมการอาจร้องขอให้รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องตามที่อ้างถึงในอนุวรรค (ข) จัดส่งข้อมูลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีที่เสนอมาสู่การพิจารณานั้น

(ช) รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องตามที่อ้างถึงในอนุวรรค (ข) ย่อมมีสิทธิที่จะมีผู้แทนเข้าชี้แจงในขณะที่เรื่องอยู่ระหว่างการพิจารณาในคณะกรรมการ และมีสิทธิที่จะเสนอคำแถลงด้วยวาจาและ/หรือเป็นลายลักษณ์อักษร

(ซ) ภายในสิบสองเดือนนับแต่วันถัดจากวันที่ได้รับแจ้งตามอนุวรรค (ข) คณะกรรมการจะเสนอรายงาน

(๑) ถ้ามีการบรรลุข้อยุติตามที่ระบุไว้ในอนุวรรค (จ) คณะกรรมการจะจำกัดขอบเขตของรายงานของตนให้เป็นเพียงคำแถลงโดยย่อในข้อเท็จจริงและข้อยุติที่บรรลุผล

(๒) ถ้าไม่มีการบรรลุข้อยุติตามที่ระบุไว้ในอนุวรรค (จ) คณะกรรมการจะจำกัดขอบเขตของรายงานของตนให้เป็นเพียงคำแถลงโดยย่อในข้อเท็จจริง ทั้งนี้ให้แนบคำแถลงเป็นลายลักษณ์อักษรและบันทึกคำแถลงด้วยวาจาซึ่งกระทำโดยรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องไปกับรายงานนั้นด้วย

ในทุกกรณี ให้ส่งรายงานดังกล่าวไปยังรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

๒. บทบัญญัติของข้อนี้จะมีผลใช้บังคับเมื่อรัฐภาคีแห่งกติกานี้สิบรัฐได้ทำคำประกาศตามวรรค ๑ ของข้อนี้ รัฐภาคีจะมอบคำประกาศไว้กับเลขาธิการสหประชาชาติซึ่งจะส่งสำเนาคำประกาศนั้น ๆ ไปยังรัฐภาคีอื่น ๆ คำประกาศอาจถูกถอนเมื่อใดก็ได้ โดยการแจ้งไปยังเลขาธิการฯ การถอนคำประกาศย่อมไม่กระทบกระเทือนการพิจารณากรณีใด ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้รับการแจ้งซึ่งได้จัดส่งไว้แล้วตามข้อนี้ คณะกรรมการจะไม่รับคำแจ้งจากรัฐภาคีอีกต่อไปหลังจากที่มีการแจ้งการถอนคำประกาศซึ่งรับไว้โดยเลขาธิการฯ เว้นแต่รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องได้ทำคำประกาศใหม่แล้ว

ข้อ ๔๒

๑. (ก) ถ้ากรณีที่ได้เสนอต่อคณะกรรมการตามข้อ ๔๑ ไม่ได้รับการแก้ไขให้เป็นที่พอใจแก่รัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการโดยความยินยอมจากรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องอาจแต่งตั้งคณะกรรมาธิการประนีประนอมเฉพาะกิจขึ้น (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า คณะกรรมาธิการ) คณะกรรมาธิการจะช่วยเป็นสื่อกลางแก่รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อหาข้อยุติฉันมิตรบนพื้นฐานแห่งความเคารพต่อกติกานี้

(ข) คณะกรรมาธิการจะประกอบด้วยบุคคลห้าคนซึ่งเป็นที่ยอมรับของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง ถ้ารัฐภาคีที่เกี่ยวข้องไม่สามารถตกลงกันในเรื่ององค์ประกอบทั้งหมดหรือบางส่วนของคณะกรรมาธิการภายในสามเดือน ให้เลือกตั้งกรรมาธิการที่ไม่สามารถตกลงกันได้นั้นโดยการลงคะแนนลับ โดยอาศัยคะแนนเสียงข้างมากสองในสามของคณะกรรมการ

๒. กรรมาธิการของคณะกรรมาธิการดำรงตำแหน่งในฐานะเฉพาะตัว กรรมาธิการต้องไม่เป็นคนชาติของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง หรือของรัฐที่มิได้เป็นภาคีแห่งกติกานี้ หรือของรัฐภาคีที่มิได้ทำคำประกาศตามข้อ ๔๑

๓. คณะกรรมาธิการจะเลือกประธาน และกำหนดระเบียบข้อบังคับการประชุมของตนเอง

๔. การประชุมของคณะกรรมาธิการ ตามปกติจะกระทำที่สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ หรือสำนักงานสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา อย่างไรก็ตามอาจจัดประชุมขึ้น ณ สถานที่อื่นที่เหมาะสมตามที่คณะกรรมาธิการอาจกำหนดโดยการปรึกษากับเลขาธิการสหประชาชาติและรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

๕. ฝ่ายเลขานุการตามข้อ ๓๖ จะปฏิบัติงานให้คณะกรรมาธิการที่ตั้งขึ้นตามข้อนี้ด้วย

๖. ข้อมูลที่คณะกรรมการได้รับและรวบรวมไว้จะต้องให้แก่คณะกรรมาธิการด้วย และคณะกรรมาธิการอาจขอให้รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องได้

๗. เมื่อคณะกรรมาธิการได้พิจารณากรณีนั้นอย่างเต็มที่แล้ว ให้เสนอรายงานต่อประธานคณะกรรมการเพื่อส่งต่อไปยังรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง แต่ทั้งนี้ต้องไม่ช้ากว่าสิบสองเดือนนับแต่วันที่ได้รับเรื่องไว้

(ก) ถ้าคณะกรรมาธิการไม่อาจพิจารณาให้เสร็จสิ้นได้ภายในสิบสองเดือน ให้จำกัดขอบเขตของรายงานของตนให้เป็นเพียงคำแถลงโดยย่อ สรุปสถานะของการพิจารณากรณีนั้น ๆ

(ข) ถ้าการหาข้อยุติฉันมิตรสำหรับกรณีนั้นบนพื้นฐานแห่งความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนที่ได้รับรองไว้ในกติกานี้บรรลุผล ให้คณะกรรมาธิการจำกัดขอบเขตของรายงานของตนให้เป็นเพียงคำแถลงโดยย่อในข้อเท็จจริงและข้อยุติที่บรรลุผล

(ค) ถ้าการหาข้อยุติตามที่ระบุไว้ในอนุวรรค (ข) ไม่บรรลุผล รายงานของคณะกรรมาธิการ จะต้องประกอบด้วยผลการตรวจสอบในปัญหาข้อเท็จจริงทั้งปวงที่เกี่ยวกับประเด็นระหว่างรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง และความเห็นของคณะกรรมาธิการเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการหาข้อยุติฉันมิตรสำหรับกรณีนั้นรายงานนี้ต้องบรรจุคำแถลงเป็นลายลักษณ์อักษรและบันทึกคำแถลงด้วยวาจาซึ่งกระทำโดยรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องด้วย

(ง) ถ้าคณะกรรมาธิการได้เสนอรายงานตามอนุวรรค (ค) รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องจะต้องแจ้งให้ประธานคณะกรรมการทราบว่า รัฐภาคีนั้น ๆ จะรับเนื้อหาสาระรายงานของคณะกรรมาธิการหรือไม่ภายในสามเดือนนับแต่ที่รับรายงานนั้น

๘. บทบัญญัติของข้อนี้ไม่กระทบกระเทือนต่อความรับผิดชอบของคณะกรรมการตามข้อ ๔๑

๙. รัฐภาคีที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมรับผิดชอบเท่ากันในค่าใช้จ่ายทั้งปวงของคณะกรรมาธิการตามที่ได้ประมาณการไว้โดยเลขาธิการสหประชาชาติ

๑๐. เลขาธิการสหประชาชาติมีอำนาจทดรองค่าใช้จ่ายของคณะกรรมาธิการหากจำเป็นก่อนที่จะได้รับชดใช้คืนจากรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องตามวรรค ๙ ของข้อนี้

ข้อ ๔๓

กรรมการของคณะกรรมการและกรรมาธิการของคณะกรรมาธิการประนีประนอมเฉพาะกิจซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามข้อ ๔๒ ย่อมมีสิทธิได้รับการอำนวยความสะดวก เอกสิทธิ และความคุ้มกันสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติภารกิจเพื่อสหประชาชาติตามที่กำหนดในมาตราที่เกี่ยวข้องของอนุสัญญาว่าด้วยเอกสิทธิและความคุ้มกันของสหประชาชาติ

ข้อ ๔๔

บทบัญญัติเพื่อการปฏิบัติตามกติกานี้ต้องนำมาใช้โดยไม่กระทบกระเทือนต่อวิธีการที่ได้ระบุไว้ในด้านสิทธิมนุษยชนโดยหรือภายใต้บรรดาตราสารก่อตั้ง และอนุสัญญาของสหประชาชาติ และทบวงการชำนัญพิเศษ และไม่ตัดสิทธิรัฐภาคีแห่งกติกานี้ ในอันที่จะใช้วิธีการอื่นเพื่อระงับข้อพิพาทตามความตกลงระหว่างประเทศที่ทำขึ้นเป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะที่ใช้บังคับอยู่ระหว่างกัน

ข้อ ๔๕

คณะกรรมการจะเสนอรายงานประจำปีว่าด้วยกิจกรรมของตนไปยังสมัชชาสหประชาชาติโดยผ่านทางคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม

ภาค ๕

ข้อ ๔๖

จะตีความเรื่องใดซึ่งกติกานี้บัญญัติไว้ไปในทางที่เสื่อมเสียต่อบทบัญญัติของกฎบัตรสหประชาชาติและธรรมนูญของทบวงการชำนัญพิเศษซึ่งกำหนดความรับผิดชอบขององค์การต่าง ๆ ของสหประชาชาติและของทบวงการชำนัญพิเศษมิได้

ข้อ ๔๗

จะตีความกติกานี้ในทางที่เสื่อมสิทธิที่มีมาแต่กำเนิดของปวงชนในอันที่จะอุปโภคและใช้ประโยชน์โภคทรัพย์และทรัพยากรธรรมชาติอย่างเต็มที่เสรีมิได้

ภาค ๖

ข้อ ๔๘

๑. กติกานี้เปิดให้ลงนามโดยรัฐสมาชิกของสหประชาชาติ หรือสมาชิกทบวงการชำนัญพิเศษของสหประชาชาติ รัฐภาคีแห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและรัฐอื่นใดซึ่งสมัชชาสหประชาชาติได้เชิญให้เข้าเป็นภาคีแห่งกติกานี้

๒. กติกานี้ต้องได้รับการสัตยาบัน เลขาธิการสหประชาชาติจะเป็นผู้เก็บรักษาสัตยาบันสาร

๓. กติกานี้จะเปิดให้ภาคยานุวัติโดยรัฐซึ่งกล่าวถึงในวรรค ๑ ของข้อนี้

๔. การภาคยานุวัติจะมีผลเมื่อมีการมอบภาคยานุวัติสารให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติเก็บรักษา

๕. เลขาธิการสหประชาชาติจะแจ้งแก่รัฐทั้งปวงซึ่งได้ลงนามหรือภาคยานุวัติกติกานี้แล้วให้ทราบถึงการมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารแต่ละฉบับที่ได้เก็บรักษาไว้

ข้อ ๔๙

๑. กติกานี้จะมีผลใช้บังคับเมื่อครบกำหนดสามเดือนนับจากวันถัดจากวันที่ได้มีการมอบสัตยาบันสารหรืออาภาคยานุวัติสารฉบับที่สามสิบห้าแก่เลขาธิการสหประชาชาติแล้ว

๒. สำหรับแต่ละรัฐที่ให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติกติกานี้ภายหลังจากที่มีการมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารฉบับที่สามสิบห้าแล้ว กติกานี้จะมีผลใช้บังคับกับรัฐนั้น เมื่อครบกำหนดสามเดือนนับจากวันถัดจากวันที่รัฐนั้นได้มอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสารของตน

ข้อ ๕๐

บทบัญญัติของกติกานี้จะครอบคลุมทุกภาคของรัฐที่เป็นรัฐร่วมโดยปราศจากข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นใด ๆ

ข้อ ๕๑

๑. รัฐภาคีใดแห่งกติกานี้อาจเสนอข้อแก้ไขและยื่นต่อเลขาธิการสหประชาชาติ จากนั้นเลขาธิการสหประชาชาติจะต้องส่งข้อแก้ไขที่เสนอมานั้นแก่รัฐภาคีต่าง ๆ แห่งกติกานี้พร้อมกับคำร้องขอให้รัฐภาคีระบุว่า ตนเห็นควรให้มีการประชุมของรัฐภาคีทั้งหลายเพื่อวัตถุประสงค์ในการพิจารณาและลงคะแนนเสียงต่อข้อเสนอนั้นหรือไม่ ในกรณีที่มีรัฐภาคีจำนวนอย่างน้อยที่สุดหนึ่งในสามเห็นด้วยกับการจัดประชุมดังกล่าว เลขาธิการฯ จะจัดประชุมภายใต้ความสนับสนุนของสหประชาชาติ ข้อแก้ไขใด ๆ ที่ได้รับรองโดยรัฐภาคีส่วนใหญ่ซึ่งเข้าร่วมประชุมและลงคะแนนเสียงในการประชุม ให้นำเสนอต่อสมัชชาสหประชาชาติเพื่อให้ความเห็นชอบ

๒. ข้อแก้ไขจะมีผลใช้บังคับเมื่อได้รับความเห็นชอบจากสมัชชาสหประชาชาติ และได้รับการยอมรับโดยเสียงข้างมากจำนวนสองในสามของรัฐภาคีแห่งกติกานี้ ตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของรัฐนั้น ๆ

๓. เมื่อข้อแก้ไขนี้มีผลใช้บังคับ ข้อแก้ไขนั้นจะมีผลผูกพันรัฐภาคีที่ให้การยอมรับรัฐภาคีอื่นจะยังคงผูกพันตามบทบัญญัติของกติกานี้ และตามข้อแก้ไขใด ๆ ก่อนหน้านั้นที่รัฐภาคีดังกล่าวได้ให้การยอมรับแล้ว

ข้อ ๕๒

โดยไม่คำนึงถึงการแจ้งตามข้อ ๔๘ วรรค ๕ เลขาธิการสหประชาชาติจะแจ้งให้รัฐทั้งปวงที่กล่าวถึงในวรรค ๑ ของข้อนั้นทราบในเรื่องต่อไปนี้

(ก) การลงนาม การสัตยาบัน และการภาคยานุวัติตามข้อ ๔๘

(ข) วันที่กติกานี้มีผลใช้บังคับตามข้อ ๔๘ และวันที่ข้อแก้ไขมีผลใช้บังคับตามข้อ ๕๑

ข้อ ๕๓

๑. ต้นฉบับของกติกานี้ซึ่งทำไว้เป็นภาษาจีน อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และสเปน มีความถูกต้องเท่าเทียมกัน จะเก็บรักษาไว้ ณ หอเอกสารสำคัญของสหประชาชาติ

๒. เลขาธิการสหประชาชาติจะส่งสำเนากติกานี้ที่ได้รับการรับรองไปให้รัฐทั้งปวงตามที่กล่าวถึงในข้อ ๔๘

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล	นางสาวบุศรา เพ็งนุ่ม
ตำแหน่งปัจจุบัน	วิทยากรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร สำนักประชาสัมพันธ์
คุณวุฒิการศึกษา	วารสารศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถานที่ติดต่อ	เลขที่ 16/327 ซอย 25 หมู่บ้านคณาสิริ ถนนพุทธมณฑลสาย 4 – ศาลายา ตำบลศาลากลาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
หมายเลขโทรศัพท์	ที่ทำงาน 0-2244-2516-17 มือถือ 081-431-0016